

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Костюк В. Л., Сюравич В. Г.

**«Порядок перевірки поліцейськими
транспортних засобів на блокпостах»**

Методичні рекомендації

Київ – 2023

УДК 342.922

(згідно п. 31 розділ 2 Плану НД і ДКР НАВС на 2023 р.).

Схвалено та рекомендовано до друку науково-методичною радою Національної академії внутрішніх справ (протокол № 10 від 21.06.2023 р.).

Порядок перевірки поліцейськими транспортних засобів на блокпостах: мет. рек. / В. Л. Костюк, В. Г. Сюравич. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2023. 51 с.

Рецензенти:

Голосніченко Дмитро Іванович – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри господарського та адміністративного права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Куліков Володимир Анатолійович – завідувач кафедри поліцейського права НАВС, кандидат юридичних наук, доцент, полковник поліції.

Авторський колектив:

Костюк Володимир Леонідович – завідувач наукової лабораторії з проблем превентивної діяльності та запобігання корупції ННІ № 3 НАВС, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, підполковник поліції;

Сюравич Валерій Григорович – старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем превентивної діяльності та запобігання корупції ННІ № 3 НАВС, кандидат юридичних наук;

У методичних рекомендаціях розглянуто порядок перевірки уповноваженими особами транспортних засобів, громадян та їх документів на блокпостах в Україні під час воєнного стану, що в свою чергу є забезпеченням безпеки громадян в населених пунктах. Проаналізовано нормативно-правове забезпечення порядку перевірки уповноваженими особами транспортних засобів, громадян та їх документів на блокпостах. Визначено: поняття, мету, завдання, функції, загальну характеристику, типи блокпостів для перевірки транспортних засобів, особистих документів водіїв і пасажирів; права та обов'язки уповноважених осіб під час перевірки особистих документів та транспортних засобів на блокпостах; порядок затримання громадян-правопорушників під час перевірки уповноваженими особами особистих документів та транспортних засобів на блокпостах. Передбачено: підстави для зупинки транспортного засобу; особливості несення служби національною поліцією на блокпостах; підстави для перевірки документів у водія та пасажирів, а також багажу на блокпостах; дії водіїв та пасажирів при перевірці транспортних засобів на блокпостах; дії у разі відсутності документів у водія та пасажирів при перевірці транспортних засобів на блокпостах; дії у випадку адміністративного затримання при перевірці транспортних засобів на блокпостах; дії у випадку кримінально процесуального затримання при перевірці транспортних засобів на блокпостах; огляд та обшук особи та транспортних засобів при перевірці на блокпостах; перевірка телефонів осіб, які знаходяться у транспортних засобах на блокпостах; дії при примусовому відчуженні транспортних засобів на блокпостах; правила перевезення товарів обмеженого обігу та зброї через блок пости; правові підстави вручення повісток щодо мобілізації на блокпостах.

Методичні рекомендації розраховані на практичних працівників підрозділів превентивної діяльності, управління безпеки дорожнього руху, представників громадських формувань, науковців, ад'юнктів, здобувачів вищої освіти у галузі права та правоохоронної діяльності.

Зміст

Перелік умовних позначень	4
Вступ.....	5
Розділ 1. Перевірка транспортних засобів на блокпостах: загальна характеристика та правова регламентація	8
1.1. Поняття, мета, завдання, функції, загальна характеристика, типи блокпостів для перевірки транспортних засобів, особистих документів водіїв і пасажирів	8
1.2. Нормативно-правове забезпечення перевірки транспортних засобів, особистих документів водіїв і пасажирів на блокпостах	16
1.3. Об'єкти та суб'єкти перевірки на блокпостах	18
1.4. Права та обов'язки осіб, уповноважених перевіряти особисті документи та транспортні засоби на блокпостах.....	19
Розділ 2. Порядок перевірки транспортних засобів, особистих документів водіїв, пасажирів, багажу та вантажів на блокпостах	22
2.1. Підстави для зупинки транспортного засобу.....	22
2.2. Особливості несення служби національною поліцією на блокпостах	23
2.3. Підстави для перевірки документів у водія та пасажирів, а також багажу на блокпостах	26
2.4. Дії водіїв та пасажирів при перевірці транспортних засобів на блокпостах	28
2.5. Дії у разі відсутності документів у водія та пасажирів при перевірці транспортних засобів на блокпостах	29
2.6. Дії у випадку адміністративного затримання при перевірці транспортних засобів на блокпостах	30
2.7. Дії у випадку кримінально процесуального затримання при перевірці транспортних засобів на блокпостах	31
2.8. Огляд та обшук особи та транспортних засобів при перевірці на блокпостах	32
2.9. Перевірка телефонів осіб, які знаходяться у транспортних засобах на блокпостах	37
2.10. Дії при примусовому відчуженні транспортних засобів на блокпостах	38
2.11. Правила перевезення товарів обмеженого обігу та зброї через блок пости.....	39
2.12. Правові підстави вручення повісток щодо мобілізації на блокпостах	39
2.13. Дії осіб, які виявили неправомірні дії стосовно себе під час перевірки на блокпостах	40
Висновки.	41
Список використаних джерел	48

Перелік умовних позначень

ДТП	–	дорожньо-транспортна пригода
ДРГ	–	диверсійно-розвідувальні групи
ЗМІ	–	засоби масової інформації
ЗСУ	–	Збройні Сили України
КК	–	Кримінальний кодекс
КПК	–	Кримінальний процесуальний кодекс
КПП	–	Контрольно-пропускний пункт
КУпАП	–	Кодекс України про адміністративні правопорушення
МВС	–	Міністерство внутрішніх справ
НАБУ	–	Національне антикорупційне бюро України
ПДР	–	Правила дорожнього руху
СБУ	–	Служба Безпеки України
Тероборона	–	підрозділи територіальної оборони Збройних Сил України

Вступ

Актуальність дослідження.

Повномасштабна російська військова агресія від 24 лютого 2022 року внесла значні корективи в усі сфери життя українців. Постаła необхідність у додатковому забезпеченні безпеки громадян за допомогою блокпостів, розміщених на в'їзді, виїзді та в самих населених пунктах. З початком повномасштабних воєнних дій на території України зазнала змін й робота українських поліцейських, які разом із військовими несуть службу на блокпостах. Після запровадження в Україні воєнного стану, одним з болючих питань стала перевірка на блокпостах транспортних засобів, особистих документів водіїв, пасажирів, багажу й вантажів. Підсилює гостроту проблеми дослідження системні непорозуміння щодо законності дій уповноважених осіб під час перевірки на блокпостах транспортних засобів, багажу, громадян, огляду їх документів, речей, телефонів, а також їм вручення повісток.

Задля забезпечення безпеки громадян та виявлення підозрілих людей на усіх в'їздах до населених пунктів стали працювати блокпости, де несуть службу працівники Національної поліції України разом з уповноваженими особами ЗСУ, СБУ, Національної гвардії, Держприкордонслужби, Державної міграційної служби, Держмитслужби, тероборони. Правоохоронці перевіряють документи та автомобілі тих, хто в'їжджає на певні території. Додатково перевіряють всіх підозрілих громадян, які можуть бути причетні до диверсійної роботи, їх передають співробітникам Служби безпеки України, які здійснюють відповідні заходи.

Українці пристосувалися до нових реалій життя в умовах воєнного стану. Доїхати до населених пунктів стало значно важче, адже для перетину кожного блокпосту та перевірки документів іде немало часу. Нині блокпости, які раніше викликали побоювання, стали таким самим звичним явищем, як і звичайна перевірка документів правоохоронців. Одним з найважливіших завдань поліцейських та військових на блокпостах є – виявлення потенційних злочинців, диверсійно-розвідувальних груп, а також простих громадян, які своїми діями (наприклад, фотографування та розміщення і Інтернет просторі військових об'єктів, місць влучань ракет та безпілотників та спрацювання протиповітряної оборони), можуть нести небезпеку для країни під час війни. Проте варто пам'ятати, що повноваження поліцейських та військових на блокпостах не безмежні та встановлюються чинним законодавством. В умовах воєнного стану для визначених посадових осіб існують певні повноваження щодо зупинки автомобіля, перевірки документів, огляду транспортного засобу та інших дій, необхідних для забезпечення безпеки громадян та держави. Саме тому сьогодні як для працівників силових структур і правоохоронців, так і для пересічних громадян актуальним є розроблення методичних рекомендацій щодо визначення прав та обов'язків перевіряючих та громадян, їх дій під час перетину блокпостів громадянами, перевірки транспортних засобів, документів, телефону, вручення повістки та інші особливості поведінки на блокпостах під час дії воєнного стану в країні.

На думку вчених та практиків, практичних порад для перетину блокпосту, зокрема таких як: зменшити швидкість, вимкнути світло та відкрити вікна – у мережі безліч. Але щодо прав, обов'язків та повноваження осіб, які здійснюють перевірку на блокпостах, вони на жаль досконально не розроблені. Блокпост під час війни – це об'єкт підвищеного ризику. Завдання кожного водія – мінімізувати цей ризик і не створювати додаткових проблем для інших учасників дорожнього руху. Воєнний стан не означає, що ви позбавлені всіх прав, проте в умовах війни важливо знайти баланс між вимогами безпеки службовців на посту, оборони України і правами та свободами кожної людини, яка такий блокпост перетинає. Останнім однозначно варто відмовитися від фото- і відеозйомки, агресивного спілкування і поведінки та максимально співпрацювати із службовцями, аби всі учасники процедури залишалися живими, здоровими та не мали проблем із законом у цей складний час [1].

Отже, забезпечення порядку перевірки транспортних засобів, громадян та їх документів на блокпостах під час воєнного стану є актуальними питаннями сьогодення України.

Мета та завдання дослідження.

Метою нашого дослідження є визначення порядку перевірки уповноваженими особами транспортних засобів, громадян та їх документів на блокпостах в Україні під час воєнного стану, що в свою чергу є забезпеченням безпеки громадян в населених пунктах.

Поставлена мета передбачає вирішення таких *завдань*:

проаналізувати:

– нормативно-правове забезпечення порядку перевірки уповноваженими особами транспортних засобів, громадян та їх документів на блокпостах;

визначити:

– поняття, мету, завдання, функції, загальну характеристику, типи блокпостів для перевірки транспортних засобів, особистих документів водіїв і пасажирів;

– права та обов'язки уповноважених осіб під час перевірки особистих документів та транспортних засобів на блокпостах;

– порядок затримання громадян-правопорушників під час перевірки уповноваженими особами особистих документів та транспортних засобів на блокпостах;

передбачити:

– підстави для зупинки транспортного засобу;

– особливості несення служби національною поліцією на блокпостах;

– підстави для перевірки документів у водія та пасажирів, а також багажу на блокпостах;

– дії водіїв та пасажирів при перевірці транспортних засобів на блокпостах;

– дії у разі відсутності документів у водія та пасажирів при перевірці

¹ Єрема М., Борисенко А. Зупинили на блокпосту: які повноваження мають правоохоронці та що необхідно знати про свої права. Електронний ресурс yur-gazeta.com. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/transportne-pravo/zupinili-na-blokpostu-yaki-povnovazhennya-mayut-pravoohoronci-ta-shcho-neobhidno-znati-pro-svoyi-pra.html>. (дата звернення: 01.05.2023).

транспортних засобів на блокпостах;

- дії у випадку адміністративного затримання при перевірці транспортних засобів на блокпостах;

- дії у випадку кримінально процесуального затримання при перевірці транспортних засобів на блокпостах;

- огляд та обшук особи та транспортних засобів при перевірці на блокпостах;

- перевірка телефонів осіб, які знаходяться у транспортних засобах на блокпостах;

- дії при примусовому відчуженні транспортних засобів на блокпостах;

- правила перевезення товарів обмеженого обігу та зброї через блок пости;

- правові підстави вручення повісток щодо мобілізації на блокпостах.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають під час перевірки уповноваженими особами транспортних засобів, громадян та їх документів на блокпостах під час воєнного стану.

Предметом дослідження є забезпечення порядку перевірки уповноваженими особами транспортних засобів, громадян та їх документів на блокпостах під час воєнного стану.

Методи дослідження. Відповідно до поставленої мети та завдань, у дослідженні використано сукупність як загальних, так і спеціальних методів і прийомів наукового пізнання, зокрема: *діалектичний метод*, за допомогою якого проаналізовано нормативно-правове забезпечення безпеки дорожнього руху в зарубіжних країнах та світовий досвід адміністративно-деліктного законодавства у сфері безпеки дорожнього руху; з використанням *методів аналізу та синтезу* визначено систему загальнообов'язкових правил, які діють у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, що застосовуються в цій сфері у різних країнах світу; *методи класифікації та групування* використано при аналізі забезпечення безпеки дорожнього руху в Україні та світі; *статистичні методи* використовувались при дослідженні ефективності діяльності підрозділів поліції зарубіжних країн у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Структура дослідження. Дане дослідження складається зі переліку умовних позначень, вступу, двох розділів, сімнадцяти підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальна кількість сторінок – 51 сторінок.

Розділ 1.

Перевірка транспортних засобів на блокпостах: загальна характеристика та правова регламентація

1.1. Поняття, мета, завдання, функції, загальна характеристика, типи блокпостів для перевірки транспортних засобів, особистих документів водіїв і пасажирів

Нині усі громадяни, змушені проїжджати по дорогах в зв'язку з якимись особистими або службовими справами, стикаються з таким явищем як блокпост, мобільний блокпост. З'явилися вони навесні 2014 року і з тих пір щільно увійшли в повсякденне життя. І якщо в 2014 році їх наявність і географія розташування не викликала нарікань у громадян у зв'язку з дійсною необхідністю контролю за переміщенням зброї, контрабанди, переслідування злочинців, перевезення наркотичних засобів, осіб які брали участь в незаконних банд формуваннях, осіб які перебували в розшуку [2, с. 118].

Така концепція оперативного контролю за переміщенням громадян автотранспорту з метою це перш за все більш притаманна ЗСУ в рамках територіальної оборони в разі бойових дій він буде використовуватися військами України для оборони і захисту території, а під час проведення антитерористичної операції, операції об'єднаних сил чи при спецопераціях здебільш задіюються співробітники національної поліції для охорони публічного порядку безпеки чи припинення незаконного обігу зброї, контрабанди, наркотичних засобів, осіб в розшуку через механізм розміщення в ключових точках транспортних магістралей тимчасових споруд блокпостів на даний момент повністю є ефективним. Терористи, злочинці, використовуючи транспорт для переміщення зброї з схованок в місця його застосування, будуть натикатися на своєму шляху на мобільний чи стаціонарні блокпости. Велика мережа блокпостів буде значно ускладнювати діяльність злочинців, терористів. Навіть якщо терористи знатимуть про існування блокпосту, вони будуть змушені вибирати інші, менш зручні маршрути для своїх переміщень. Це

² Євтушок В. А., Смола Р. М. Особливості несення служби національною поліцією на стаціонарних і мобільних блокпостах. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України. Харків, 2019. С. 117–121.

скоротить кількість доріг, на яких доведеться встановлювати блокпости [3, с. 118].

У засобах масової інформації виникають багато питань щодо необхідності блокпости та порядку їхнього перетину. Але із поверненням великої кількості українців до дому з-за кордону знову виникає необхідність повернутися до цієї теми задля зняття напруги при виникненні заторів на блокпостах та розуміння громадянами важливості тої роботи, що здійснюють військовослужбовці [4].

Сьогодні блокпости – необхідність для безпеки цивільного населення, зумовлена воєнним станом. Вони слугують захистом від проникнення диверсійно-розвідувальної групи, є протидією правопорушенням та часто виконують функцію превенції, тобто запобіганню злочинам [5].

Значення блокпостів можна підкреслити статистикою МВС та Національної поліції України щодо виявлених правопорушень на блокпостах. Ефективність «стоп-контролів» із року в рік постійно зростає. Серед виявлених правопорушень за 2022 р. – 478 кримінального характеру, за кожним розпочато досудове розслідування. Основне навантаження працівників Національної поліції України на блок постах у протидії незаконному обігу зброї. Так, лише на блокпостах (станом на кінець липня 2022 року) поліцейськими під час проведення перевірок вилучено 630 одиниць зброї, 45 тисяч набоїв, 350 гранат, що, як заявляють у Національній поліції, становить приблизно половину вилученої з незаконного обігу зброї, яка могла вийти в мирне життя й застосовуватися з протиправними цілями [6; 7, с. 167]

Протягом повномасштабної російсько-української війни на блокпостах найчастіше фіксували кримінальні правопорушення за статтею 263 та статтею 309 КК України [8]. Йдеться про незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами та незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту [9].

Поширеними також є **адміністративні правопорушення**. Зокрема, за статтею 121, статтею 122 частиною першою, *статтею 126* та статтею 130 КУпАП [10]. Йдеться про порушення водіями правил керування транспортним засобом, правил користування ременями безпеки або мотошоломами, перевищення встановлених обмежень швидкості руху й порушення правил дорожнього руху, керування автівкою без посвідчення водія

³ Євтушок В. А., Смола Р. М. Особливості несення служби національною поліцією на стаціонарних і мобільних блокпостах. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України*. Харків, 2019. С. 117–121.

⁴ ЗСУ нагадали українцям порядок перетину блокпостів на дорогах. Електронний ресурс glavcom.ua. 23 вер. 2022 р. URL: <https://glavcom.ua/country/politics/zsu-nahadali-ukrajintsjam-porjadok-peretinu-blokvostiv-na-dorohakh-877204.html>

⁵ Доцільність функціонування блокпостів: які правопорушення найчастіше фіксують. URL: <https://firtka.if.ua/blog/view/pratsiuiut-v-posilenomu-rezhimi-rik-rovpnomasshtabnoyi-viini-ta-voienного-stanu-ochima-prikarpatskikh-pravoohhorontsiv>

⁶ Голова Нацполіції розповів, де найбільше вилучають незаконної зброї – fixnews.net. URL: <https://fixnews.net/news/268039>.

⁷ Свірін М. О. Проблемні питання вдосконалення протидії незаконному обігу зброї в умовах воєнного стану в Україні *Вивчення криміногенної ситуації в Україні та прогнозування її подальшої динаміки (вплив воєнних факторів)*: матеріали наук.-практ. круглого столу (м. Київ, 07 вересня 2022 р.) / [редкол.: Вербенський М. Г., Опришко І. В., Кулик О. Г. та ін.]. Київ: ДНДІ МВС України; Харків: Мачулін. 2022. 214 с. С. 167–173.

⁸ Кримінальний кодекс України: Закон від 05.04.2001 р. № 2341-III. Дата оновлення: 27.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

⁹ Доцільність функціонування блокпостів: які правопорушення найчастіше фіксують. URL: <https://firtka.if.ua/blog/view/pratsiuiut-v-posilenomu-rezhimi-rik-rovpnomasshtabnoyi-viini-ta-voienного-stanu-ochima-prikarpatskikh-pravoohhorontsiv>

¹⁰ Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 27.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>. (дата звернення: 01.05.2023).

та керування авто у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції [11].

Отже, на блокпостах поліцейські щодня допомагають припинити наступні правопорушення:

- вилучають зброю, яка перебувала в незаконному обігу;
- блокують спроби перевезення наркотиків;
- затримують осіб, які розшукувалися за вчинення злочинів;
- виявляють та притягують до кримінальної відповідальності учасників незаконних збройних формувань;
- встановлюють громадян, які значилися безвісти зниклими;
- виявляють та затримують учасників злочинних групи, які вчинили розбійний напад.

Блокпост – це посилений контрольно-пропускний пункт, який за рішенням військового командування тимчасово встановлюється на в'їзді/виїзді на територію, де введено воєнний стан і встановлено особливий режим.

Блокпост – дорожній укріплений контрольно-перепускний пункт із озброєною охороною, здатний самостійно тримати колову оборону. На ньому здійснюється контроль руху та перевірка чи блокування людей і транспортних засобів [12, с. 7].

Мета встановлення блокпосту

Блокпост встановлюються з **метою**: перевіряти, оглядати та реєструвати весь рух людей, майна та транспортних засобів до і від контрольованої зони, а також у зоні відповідальності; запобігати контрабандному перевезенню зброї, боєприпасів та вибухових речовин, а також вільному пересуванню екстремістів, терористів, осіб оголошених у розшук; блокування дороги і припинення або обмеження руху у відповідності до визначеного порядку; звітування про всю діяльність по команді [13, с. 9].

¹¹ Доцільність функціонування блокпостів: які правопорушення найчастіше фіксують. URL: <https://firtka.if.ua/blog/view/pratsiuiut-v-posilenomu-rezhimi-rik-povnomasshtabnoyi-viini-ta-voennogo-stanu-ochima-prikarpatstikh-pravoohorontsiv>.

¹² Дії на блокпосту(контрольно-перепускному пункті) ((за досвідом проведення ООС (раніше АТО): мет. рек. / Центр оперативних стандартів і методики підготовки Збройних Сил України спільно з головним управлінням підготовки Збройних Сил України. Київ, 2019. 76 с.

¹³ Дії на блокпосту(контрольно-перепускному пункті) ((за досвідом проведення ООС (раніше АТО): мет. рек. / Центр оперативних стандартів і методики підготовки Збройних Сил України спільно з головним управлінням підготовки Збройних Сил України. Київ, 2019. 76 с.

На блокпости покладаються наступні **завдання**: є повне або часткове блокування в'їзду (виїзду) в окремі місцевості, попередження ввозу (вивозу) в них зброї, боєприпасів та інших заборонних засобів, що можуть бути використані для протиправної діяльності, огляд і перевірка людей, транспорту і вантажів, що перетинають зону роз'єднання (буферну, контрольовану, демілітаризовану зону); запобігання проникнення порушників і незаконної доставки зброї, боєприпасів, вибухових речовин; блокування руху транспорту і людей (часткового чи повного); затримання громадян і транспортних засобів, що порушують встановлений режим поведінки; спостереження за місцевістю; контроль комунікацій; демонстрація військової присутності («демонстрація прапора»), спостереження і збір інформації від місцевого населення [¹⁴, с. 9–10].

На блокпост покладено такі функції:

- догляд і перевірка людей, транспортних засобів та вантажів, що перетинають зону проведення військових дій чи антитерористичних операцій чи сектор контролю;
- запобігання проникненню злочинних елементів, представників бандформувань, терористів;
- недопущення незаконної доставки зброї, боєприпасів, вибухових речовин у зону контролю;
- часткове чи повне обмеження руху транспорту та людей затримання громадян і транспортних засобів, що порушують установлений режим поведінки;
- моніторинг та спостереження за місцевістю [¹⁵, с. 17–18].

Як, слушно зазначили науковці, доволі складно знайти два схожі між собою блокпости, оскільки всі вони облаштовуються відповідно до ситуації, ландшафту та особливостей оперативної ситуації. Також суттєво впливають на планування блокпоста ресурсні можливості підрозділу в період його облаштування. Однак, незалежно від їхнього вигляду чи планування, усі блокпости мають основні елементи, притаманні усім блокпостам [¹⁶, с. 18].

Типи блокпостів (КПП). Блокпости (КПП) поділяються на стаціонарні (постійні) і рухомі (мобільні), крім того можуть розгортатися тимчасові, приховані та спровоковані перепускні пункти. Блокпости (КПП) також відрізняються рівнем огляду, який вони повинні проводити (всі особи та засоби пересування або вибіркові огляди) [¹⁷, с. 9].

¹⁴ Дії на блокпосту(контрольно-перепускному пункті) ((за досвідом проведення ООС (раніше АТО): мет. рек. / Центр оперативних стандартів і методики підготовки Збройних Сил України спільно з головним управлінням підготовки Збройних Сил України. Київ, 2019. 76 с.

¹⁵ Тактичне керівництво та організація несення служби працівниками органів внутрішніх справ України в зоні проведення антитерористичної операції: навчальний посібник / С. М. Банах, В. Р. Булачек, Ю. Р. Йосипів та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 116 с.

¹⁶ Тактичне керівництво та організація несення служби працівниками органів внутрішніх справ України в зоні проведення антитерористичної операції: навчальний посібник / С. М. Банах, В. Р. Булачек, Ю. Р. Йосипів та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 116 с.

¹⁷ Дії на блокпосту(контрольно-перепускному пункті) ((за досвідом проведення ООС (раніше АТО): мет. рек. / Центр оперативних стандартів і методики підготовки Збройних Сил України спільно з головним управлінням підготовки Збройних Сил України. Київ, 2019. 76 с.

Місця встановлення блокпостів (КПП)

Блокпости зазвичай встановлюються в районах напруженості під час проведення антитерористичних заходів. Вони бувають постійними або тимчасовими. Блокпост переважно влаштовується за кутами будівель, на поворотах дороги, або за схилами пагорбів, щоб використовувати елемент несподіванки.

Терористи, використовуючи транспорт для переміщення зброї зі схованок в місця його застосування, будуть нашоувхуватись на своєму шляху на блокпости. Велика мережа блокпостів значно ускладнює діяльність терористичних груп. Навіть якщо терористи знають про існування блокпоста, вони змушені вибирати інші, менш зручні маршрути для своїх переміщень.

Стационарні (постійні) КПП розташовуються на перехрестях доріг, поблизу мостів, у вузьких долинах, на в'їздах (виїздах) у зону роз'єднання (буферну, контрольовану, демілітаризовану зону), на важливих ділянках шляхів комунікацій і функціонують цілодобово. У залежності від віддалення блокпоста від місць дислокації підрозділу, наряд для несення служби на стаціонарному КПП може призначатись на термін до 3 діб, а при необхідності – і на більш тривалий термін.

Рухомі (мобільні) блокпости (КПП) розташовуються в місцях, які не контролюються стаціонарними блокпостами (КПП), мета їх дій полягає в зміцненні контролю (раптового/неочікуваного) та недопущенні неконтрольованого проникнення осіб і перевезення зброї, наркотичних речовин і контрабанди з однієї зони в іншу. До складу рухомого блокпосту (КПП) входить не менше посиленого взводу на транспортних засобах з належним озброєнням, які повинні мати чіткі розпізнавальні військові знаки. Місце розташування вибирається так, щоб це несподіванкою для людей та транспортних засобів, що пересуваються. Рухомий блокпост (КПП), як правило, функціонує в межах деякого часу. Після того, як його положення стає відомо і ефект дії зменшується, він знімається. Рухомі блокпости (КПП) виконують завдання у взаємодії з іншими блокпостами (КПП) і спостережними постами (далі – СП), несподівано зупиняючи автомобілі та осіб на короткий час для швидких оглядів. Вони повинні знаходитися у постійному полі зору спостережних постів, з метою їх підтримки забезпечуються переносними загородами і щитами з написами, як для стаціонарних блокпостів (КПП).

Тимчасовий блокпост (КПП) може встановлюватись, як правило, пішим патрулем для перевірки осіб і транспорту на певній ділянці дороги, після чого він продовжує виконання завдань патрулюванням.

Прихований блокпост (КПП) створюється у разі необхідності затримання визначеного транспорту. Також він веде спостереження за рухом транспорту, але не зупиняє його.

Спровокований блокпост (КПП) встановлюється у відповідь на певний інцидент у конкретному місці, де перевіряються всі особи та транспорт [¹⁸, с. 10–11].

Елементами блокпоста є:

1. Ділянка дороги для знижень швидкості транспорту.
2. Шлагбаум або інші пристрої для зупинки транспорту.
3. Замасковані та відповідно обладнані пристрої для примусової зупинки транспортних засобів типу «Діана», «Кактус», «Гарпун».
4. Загородження проти гусеничної техніки (протитанкові «їжаки», бетонні блоки, зв'язки протитанкових мін).
5. Огорожа із колючого дроту по периметру блокпоста. Додатково зони контролю обладнуються сітками-плутанками типу МЗП.
6. Облаштовані позиції для бойової техніки (БМП, БТР, танки).
7. Надійні укриття для особового складу, захищені від стрілецької зброї та мінометних обстрілів. Для конструкції використовуються бетонні блоки, габійні сітчасті укріплення, мішки із піском. Також застосовуються готові бетонно-металеві конструкції.
8. Викопані рови вздовж дороги перед під'їздом до блокпоста. Такі рови призначені для запобігання об'їзду блокпоста. Рови можна використати як миттєве укриття у разі обстрілу позицій блокпоста зі стрілецької зброї чи мінометного обстрілу.
9. Укріплені побутові приміщення для відпочинку вільної зміни та зберігання майна. Такі укріплення обладнуються із дотриманням вимог безпеки та маскування.
10. Оборонні позиції відповідно до вимог оперативної ситуації та особливостей розташування блокпоста. Кількість та тип оборонних споруд визначаються залежно від кількості та інтенсивності обстрілів. Незалежно від місця перебування на території блокпоста, співробітник ОВС за необхідності повинен за лічені секунди знайти укриття.
11. Мінні загородження (керовані та некеровані) та сигнальні пристрої по периметру контрольної зони. Обов'язково складається детальний план мінування із зазначенням типу вибухових пристроїв. На місцевості мінні поля позначаються відповідними табличками задля недопущення нещасних випадків серед місцевого населення.
12. Зважаючи на чисельність особового складу блокпоста, необхідно

¹⁸ Дії на блокпосту(контрольно-перепускному пункті) ((за досвідом проведення ООС (раніше АТО): мет. рек. / Центр оперативних стандартів і методики підготовки Збройних Сил України спільно з головним управлінням підготовки Збройних Сил України. Київ, 2019. 76 с.

підготувати достатню кількість окопів на випадок ворожих обстрілів. У будь-якому місці території блокпоста має бути можливість сховатись в укриттях не тільки особовому складу, але й цивільному населенню, яке перебуває на території блокпоста.

13. Ділянка дороги для огляду транспортних засобів. Ця частина має бути обладнана естакадою та оглядовою вишкою [¹⁹, с. 18].

Як вдало визначили Євтушок В. А., Смола Р. М., **стаціонарний блокпост** – збудовані робочі модулі для проходження перевірки громадянами. Блокпост укріплений захисними спорудами, облаштовані зручні місця для очікування громадян та проживання поліцейських. Постійні блокпости розміщуються на дорогах або на основних шляхах, зазвичай на перетині доріг, або на в'їзді в контрольований район. Такий блокпост обслуговується цілодобово і особовий склад на них перебуває постійно [²⁰, с. 118].

Блокпост повинен бути облаштований відповідним чином:

- колючий дріт або вита спіраль дроту повинні захищати блок – пост з усіх боків за винятком одного вузького проходу. Цей прохід повинен захищатися кулеметом. Висота дротяного загородження не повинна перевищувати рівня спостереження, для блокування руху повинен бути передбачений великий важкий, але в той же час швидкодіючий шлагбаум (рухомий бар'єр);

- великі бетонні блоки повинні бути розміщені на кожному напрямку руху по дорозі;

- по периметру посту повинні бути розташовані сигнальні ракети, які запускаються пристроями натяжної дії, і інші аналогічні засоби попередження;

- на прилеглий території, на значній відстані повинна бути видалена рослинність;

- для зупинки транспорту повинні бути передбачені настили з шипами і виступами дорожнього покриття, створюваними для обмеження швидкості;

- прожектори не повинні висвітлювати або засліплювати особовий склад

- в міських умовах блок – пост повинен мати групу прикриття, розташовану на дахах довколишніх будівель;

- дротяні сітки (паркани з ланцюгових ланок) повинні знаходитися на відстані 15–20 м перед позицією бронеавтомобілів, щоб запобігти нападу гранатометників на броньовані машини чи спецавтомобілі з відстані ураження;

- позиція повинна бути організована тактично грамотно. Переважно вище дороги і на відстані приблизно 30–60 м від неї;

- для укриття оборони особового складу повинно бути обладнану щілину-притулок, бункер повинен знаходитися на відстані не менше 15–30 метрів від дороги. Ця відстань не повинна перевищувати відстань, на якій поліцейський,

¹⁹ Тактичне керівництво та організація несення служби працівниками органів внутрішніх справ України в зоні проведення антитерористичної операції: навчальний посібник / С. М. Банах, В. Р. Булачек, Ю. Р. Йосипів та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 116 с.

²⁰ Євтушок В. А., Смола Р. М. Особливості несення служби національною поліцією на стаціонарних і мобільних блокпостах. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України. Харків, 2019. С. 117–121.

що перевіряє транспортний засіб, може перемовлятися з бійцем що його прикриває [²¹, с. 118].

На оснащення поліції надійшли також технічні новинки – спеціальні прилади з камерами та функцією нічного бачення для обстеження транспортних засобів у важкодоступних місцях. Комфортний, оснащений сучасною технікою блокпост дозволить громадянам швидко і зручно проходити контроль, а поліцейським – якісно виконувати свої обов’язки щодо забезпечення безпеки та правопорядку. Щоб правоохоронці могли цілодобово і в будь-яку погоду нести службу, на блокпосту передбачені модулі з планшетами для перевірки транспортних засобів і громадян, які прямують через блокпост. Проведені зв’язок, Інтернет, освітлення та опалення в модулях як для роботи, так і для відпочинку. На модулях встановлені спеціальні інформаційні стенди. Мобільні блокпости встановлюються на короткий проміжок часу і їх дислокація на дорогах носить тимчасовий, блукаючий характер. Місцезнаходження посту визначається обставинами які склалася у наслідок оперативної ситуації чи при проведенні спеціальної операції. Місце вибирається так, щоб пост неможливо було об’їхати, наприклад, біля залізничного переїзду, поблизу ділянки дороги з високими схилами, глибокими кюветами і в інших місцях, де машини з підозрюваними не зможуть розвернутися і піти в сторону. Місцевість навколо поста повинна бути відкрита для кругового обзору [²², с. 118–119].

Мобільний блокпост являє собою обладнаний броньований автомобіль чи спецавтомобіль із озброєним підрозділом на його борту, що призначені для безперервного контролю за рухом транспорту та осіб на дорогах.

Основною його перевагою є ефект несподіванки. Місце розташування мобільного блокпосту вибирається таким чином, щоб це було неочікувано для громадян та водіїв транспортних засобів, що пересуваються. Після того, як його положення стає відомо, мобільний блокпост переміщується в інший район. На сьогодні мобільні блокпости обладнанні планшетами ОБА, новітньою автоматичною зброєю, спецзасобами та спецавтомобілями такі, як Кагуар, Козак, тощо, нічними тепловізорами, дронами (безпілотний літальний апарат) [²³, с. 121].

На блокпостах облаштовуються місця для перевірки осіб, транспортних засобів, багажу та вантажів, позиції вогневих засобів та бойової техніки, місця для відпочинку та забезпечення життєдіяльності особового складу, який виконує завдання на такому пункті, до складу якого можуть входити службові особи військових формувань та правоохоронних органів, які відповідно до закону залучені до здійснення заходів правового режиму воєнного стану.

²¹ Євтушок В. А., Смола Р. М. Особливості несення служби національною поліцією на стаціонарних і мобільних блокпостах. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України*. Харків, 2019. С. 117–121.

²² Євтушок В. А., Смола Р. М. Особливості несення служби національною поліцією на стаціонарних і мобільних блокпостах. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України*. Харків, 2019. С. 117–121.

²³ Євтушок В. А., Смола Р. М. Особливості несення служби національною поліцією на стаціонарних і мобільних блокпостах. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України*. Харків, 2019. С. 117–121.

На блокпостах заходи з контролю в'їзду/виїзду включають:

- перевірку документів, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи;
- перевірку документів, необхідних для здійснення перевезення вантажу (документів на транспортний засіб, документів на вантаж, дорожнього листа тощо);
- проведення огляду транспортного засобу та вантажу (товару) щодо відповідності документам на вантаж (товар);
- затримання осіб, транспортних засобів, вантажу (товару), проведення їх огляду та передачу їх уповноваженим представникам правоохоронних органів;
- тимчасове обмеження (заборону) руху транспортних засобів та осіб [24].

Крім того, відповідною Постановою Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1456 [25] визначається механізм перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану.

Право на проведення згаданої перевірки надано відповідним уповноваженим особам Національної поліції, СБУ, Національної гвардії, Держприкордонслужби, Державної міграційної служби, Держмитслужби та ЗСУ, які визначені в наказі коменданта.

1.2. Нормативно-правове забезпечення перевірки транспортних засобів, особистих документів водіїв і пасажирів на блокпостах

26 січня 2022 року набрав чинності Порядок перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень та житла громадян при забезпеченні заходів правового режиму воєнного стану, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1456 [26] (далі – *Порядок № 1456*), який і визначає механізм перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та навіть житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану, зокрема щодо такої перевірки на блокпостах. Даним документом закріплене право на проведення перевірки документів, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян для посадових осіб органів Національної поліції України, СБУ, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, Збройних Сил України тощо. Відповідний перелік визначається в наказі коменданта.

²⁴ ЗСУ нагадали українцям порядок перетину блокпостів на дорогах. Електронний ресурс glavcom.ua. 23 вер. 2022 р. URL: <https://glavcom.ua/country/politics/zsu-nahadali-ukrajintsjam-porjadok-peretinu-blokpostiv-na-dorohakh-877204.html>

²⁵ Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1456. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1456-2021-p#Text> (дата звернення: 01.04.2023).

²⁶ Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1456. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1456-2021-p#Text> (дата звернення: 01.04.2023).

Під час проведення огляду уповноважена особа може застосовувати технічні прилади та засоби, що мають функції виявлення вибухонебезпечних речовин, обіг яких заборонено.

Також до нормативно-правових актів щодо забезпечення порядку перевірки уповноваженими особами особистих документів та транспортних засобів на блокпостах, відносяться загальні норми Конституції України [27], КК України [28], КПК України [29], КУпАП [30], закони України «Про основи національного спротиву» [31]; «Про правовий режим воєнного стану» [32]; «Про оборону України» [33]; «Про національну безпеку України» [34]; «Про Національну поліцію» [35]; «Про Збройні Сили України» [36], «Про дорожній рух» [37], «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» від 14.04.2022 № 2201-IX [38], «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21.10.1993 № 3543-XII [39], Постанова Кабінету Міністрів України «Про Правила дорожнього руху» від 10.10.2001 р. № 1306 [40], Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про підготовку і проведення призову громадян України на строкову військову службу та прийняття призовників на військову службу за контрактом» від 21.03.2002 № 352 [41] та ін.

²⁷ Конституція України: Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр> (дата звернення: 01.05.2023).

²⁸ Кримінальний кодекс України: Закон від 05.04.2001 р. № 2341-III. Дата оновлення: 27.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

²⁹ Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон від 13.04.2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 05.02.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 01.03.2023).

³⁰ Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 27.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

³¹ Про основи національного спротиву: Закон України від 16.07.2021 № 1702-IX. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: (дата звернення: 01.05.2023).

³² Про правовий режим воєнного стану Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

³³ Про оборону України Закон України від 06.12.1991 № 1932-XII. Дата оновлення: 15.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

³⁴ Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. Дата оновлення: 15.06.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

³⁵ Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Дата оновлення: 06.02.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

³⁶ Про Збройні Сили України Закон України від 06.12.1991 № 1934-XII. Дата оновлення: 23.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

³⁷ Про дорожній рух: Закон України від 30.06.1993 р. № 3353-XII. Дата оновлення: 30.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

³⁸ Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: Закон України від 14.04.2022 № 2201-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

³⁹ Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21.10.1993 № 3543-XII. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

⁴⁰ Про Правила дорожнього руху: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2001 р. № 1306. Дата оновлення: 14.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-п#Text>.

⁴¹ Про затвердження Положення про підготовку і проведення призову громадян України на строкову військову службу та прийняття призовників на військову службу за контрактом: Постанова Кабінету Міністрів України; Положення від 21.03.2002 № 352. Дата оновлення: 02.02.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/352-2002-п#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

1.3. Об'єкти та суб'єкти перевірки на блокпостах

Що саме входить до об'єктів перевірки на блок постах?

Відповідно Постанови Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1456 [42], уповноважені особи на блок постах можуть перевіряти наступні об'єкти:

- документи осіб;
- огляд речей;
- транспортні засоби;
- багаж та вантаж.

Все це може перевірятися виключно в умовах воєнного стану, під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану.

Відповідно Постанови Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1456 [43], право на проведення перевірки надано відповідним уповноваженим особам Національної поліції, СБУ, Національної гвардії, Держприкордонслужби, Державної міграційної служби, Держмитслужби та ЗСУ, які визначені в наказі коменданта.

Право на проведення перевірки транспортних засобів на блокпостах надано відповідним уповноваженим особам:

- Національної поліції України;
- СБУ;
- Національної гвардії України;
- Державної прикордонної служби України;
- Державної міграційної служби України;
- Держмитслужби;
- ЗСУ, які визначені в наказі коменданта (у свою чергу, призначається наказом військового командування разом із відповідними військовими адміністраціями).

Варто нагадати, що відповідно до ст. 3 Закону України «Про Збройні Сили України» [44], **сили територіальної оборони** входять до структури ЗСУ, тож так само можуть бути уповноважені на здійснення перевірок.

Як переконатися в тому, що перед вами уповноважена особа

У теорії громадяни мають право знати, хто перед вами, та запитати у нього/неї документи, які підтверджують його/її повноваження. Найчастіше це службовий особовий документ (військовий квиток, службове посвідчення, посвідчення добровольця тощо), а також наказ коменданта.

На наше переконання, не рекомендується ставити під сумнів повноваження службовців на блокпостах та без вагомих причин просити пред'явити документи, якщо йдеться про стаціонарні блокпости зі складним

⁴² Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1456. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1456-2021-p#Text> (дата звернення: 01.04.2023).

⁴³ Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1456. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1456-2021-p#Text> (дата звернення: 01.04.2023).

⁴⁴ Про Збройні Сили України Закон України від 06.12.1991 № 1934-XII. Дата оновлення: 23.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

інженерним облаштуванням, посилені військовою технікою блокпости, а також ті з них, що розташовані на в'їздах у великі міста, між областями. Ймовірність відсутності повноважень у осіб на таких блокпостах низька. Натомість «качання прав» суттєво сповільнює час проходження блокпостів, збільшує черги перед ними та теоретично може мати інші негативні наслідки (зниження концентрації, роздратованість службовців і як наслідок – зниження ефективності їхньої роботи).

Натомість цим правом можна спробувати скористатися, якщо звичайна перевірка виходить з-під контролю, перевіряючий суттєво порушує ваші права або ж у вас є вагомі сумніви щодо законності самого блокпосту й перевірки на ньому.

Зазначимо також, що уповноважена особа при перевірці може застосовувати технічні прилади та технічні засоби, що мають функції виявлення вибухонебезпечних предметів та речей. Аудіо- і відеофіксація особистих речей здійснюється лише за згодою громадян.

1.4. Права та обов'язки осіб, уповноважених перевіряти особисті документи та транспортні засоби на блокпостах

Особовий склад блокпосту (КПП) має право:

- перевіряти паспорти й інші документи, що засвідчують особу, здійснювати огляд транспортних засобів;
- затримувати і передавати представникам військової поліції, органів внутрішніх справ автотранспорт і осіб, які вчинили правопорушення;
- переслідувати осіб, які підозрюються у здійсненні злочинів і котрі чинили опір особовому складу;
- входити у житлові будинки (приміщення), приміщення підприємств, організацій і установ, використовувати їх транспорт (крім спеціального);
- застосовувати зброю у відповідності до правил застосування сили (інструкцій) під час припинення індивідуальних та групових порушень суспільного порядку й інших незаконних дій поблизу блокпосту які несуть загрозу життю та здоров'ю особового складу, майна підрозділу [⁴⁵, с. 14].

Під час виконання службових обов'язків уповноваженим особам на блокпостах забороняється:

- залишати розміщення поста, відлучатися без дозволу безпосереднього командира, змінювати без дозволу керівництва графік чергування;
- збиратися групами в одному місці (це є мішенню для противника і може призвести до загибелі усього наряду блокпосту);
- спати під час служби, втрачати пильність;
- приймати продукти харчування та питну воду від підозрілих громадян;

⁴⁵ Дії на блокпосту(контрольно-перепускному пункті) ((за досвідом проведення ООС (раніше АТО): мет. рек. / Центр оперативних стандартів і методики підготовки Збройних Сил України спільно з головним управлінням підготовки Збройних Сил України. Київ, 2019. 76 с.

- розпочинати розмови зі сторонніми особами без службової необхідності;

- розпочинати неслужбовий мовний діалог із особами, які оглядаються, власниками автотранспорту, що оглядається, особами, які знаходяться в оглядовому приміщенні, дозволяти їм робити будь-які дії без Вашої команди;

- приймати від будь-кого і передавати будь-кому різні предмети;

- знімати спорядження без команди командира, старшого наряду;

- залишати зброю і боєприпаси без догляду чи передавати їх будь-кому, зокрема й особам, яким підпорядкований;

- досилати без необхідності патрон у патронник;

- тримати палець на спусковому гачку зброї, поставленої на бойовий звід, при знятому запобіжнику (палець повинен бути на спусковій скобі);

- заступати на службу з чужою зброєю;

- нести службу з несправною зброєю або спорядженою несправними набоями;

- користуватися зброєю, навички поводження з якою відсутні;

- розбирати зброю для чищення або з іншою метою під час несення служби;

- відкривати вогонь по неідентифікованих цілях;

- застосовувати зброю у разі наявності в секторі обстрілу груп мирних громадян, транспортних засобів, які рухаються, ємностей із вогнебезпечними, вибуховими або отруйними речовинами.

Окрім того, забороняється:

При перевірці на дорогах та огляді транспортних засобів:

- підходити до зупиненого автомобіля ззаду або спереду за напрямком його руху;

- при освітленні автомобіля фарами службового автотранспорту ставати в смугі світла між своїм і зупиненим транспортним засобом;

- блокувати собою сектор стрільби працівника, який страхує;

- дозволяти підозрілим особам, які перебувають у зупиненому автотранспорті, тримати руки піднятими вгору, за головою; пробувати щось дістати з підлоги, з-під сидіння;

- подані для перевірки документи брати рукою, якою, у разі загострення ситуації, буде застосовуватися зброя.

При перевірці документів та особистому огляді підозрілих осіб:

- не приступати до огляду доти, доки ситуація для працівника, який проводить огляд, не буде повністю безпечною. Іншими словами особа, яку оглядають, не займе положення, яке унеможливило б раптовий напад із його боку;

- переносити руку через плече особи, яка оглядається;

- засовувати руку в кишеню особи, яку оглядають, якщо на неї не надягнуті наручники;

- пропускати руку біля пахви особи, яка оглядається, далі, ніж до середини її грудей;

- робити промацування обома руками;

- опускати голову вниз під час огляду;
- розмовляти з тим, хто оглядається, зі сторонніми громадянами, відповідати на їх запитання [⁴⁶, с. 25–26].

Також особовому складу блокпосту (КПП) **забороняється:**

- вступати в розмови зі сторонніми особами без службової необхідності;
- приймати і передавати будь-кому будь-які предмети;
- залишати зброю і боеприпаси без догляду, чи передавати їх будь-кому;
- грубіянити громадянам, вступати в суперечки з ними;
- досилати без необхідності патрон у патронник;
- кричати або виявляти нетерплячість, виражати будь-яку огиду;
- просовувати голову чи лікоть у вікно автомашини або відчиняти двері без дозволу;
- робити огляд жінок (без металошукача) або наказувати їм піднести руки догори;
- наставляти зброю прямо на жінок (крім випадків самооборони) [⁴⁷, с. 14].

Застосування сили та зброї на блокпостах

Особовий склад, який задіяний для несення служби на блокпосту, має право застосовувати силу і відкривати вогонь у наступних випадках та ситуаціях:

- в умовах оборони від збройного нападу;
- коли безпека особового складу блокпосту під загрозою (існує пряма загроза життю та здоров'ю);
- у випадках спроб арештувати, поранити або захопити особовий склад блок посту або ОВТ;
- при намаганнях зупинити або перешкодити виконувати свої обов'язки особовим складом який виконує завдання на блокпосту;
- при спробах викрасти або знищити техніку, обладнання блокпосту [⁴⁸, с. 17–18].

⁴⁶ Тактичне керівництво та організація несення служби працівниками органів внутрішніх справ України в зоні проведення антитерористичної операції: навчальний посібник / С. М. Банах, В. Р. Булачек, Ю. Р. Йосипів та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 116 с.

⁴⁷ Дії на блокпосту(контрольно-перепускному пункті) ((за досвідом проведення ООС (раніше АТО): мет. рек. / Центр оперативних стандартів і методики підготовки Збройних Сил України спільно з головним управлінням підготовки Збройних Сил України. Київ, 2019. 76 с.

⁴⁸ Дії на блокпосту(контрольно-перепускному пункті) ((за досвідом проведення ООС (раніше АТО): мет. рек. / Центр оперативних стандартів і методики підготовки Збройних Сил України спільно з головним управлінням підготовки Збройних Сил України. Київ, 2019. 76 с.

Розділ 2.

Порядок перевірки транспортних засобів, особистих документів водіїв, пасажирів, багажу та вантажів на блокпостах

2.1. Підстави для зупинки транспортного засобу

Згідно з п. 10 Порядку № 1456 ^[49] уповноважена особа має право зупиняти транспортні засоби у разі:

- порушення водієм **Правил дорожнього руху** ^[50];
- якщо є очевидні ознаки, що свідчать про технічну несправність транспортного засобу;
- якщо є інформація, що свідчить про причетність водія або пасажирів транспортного засобу до вчинення ДТП чи правопорушення, або якщо є інформація, що свідчить про те, що транспортний засіб чи вантаж можуть бути об'єктом чи знаряддям учинення ДТП чи правопорушення;
- якщо транспортний засіб перебуває в розшуку;
- необхідності здійснення опитування водія чи пасажирів про обставини вчинення ДТП чи правопорушення, свідками якого вони є або могли бути;
- необхідності залучення водія транспортного засобу до надання допомоги іншим учасникам дорожнього руху або поліцейським або як свідка під час оформлення протоколів про адміністративні правопорушення чи матеріалів ДТП;
- необхідності обмеження чи заборони руху транспортних засобів;
- якщо спосіб закріплення вантажу на транспортному засобі створює небезпеку для інших учасників дорожнього руху;
- порушення порядку визначення і використання на транспортному засобі спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв;
- **проїзду транспортних засобів через блокпости та контрольні пункти в'їзду-виїзду.**

⁴⁹ Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1456. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1456-2021-п#Text> (дата звернення: 01.04.2023).

⁵⁰ Про Правила дорожнього руху: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2001 р. № 1306. Дата оновлення: 14.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-п#Text>.

2.2. Особливості несення служби національною поліцією на блокпостах

Як вірно зазначили науковці, навіть при нестачі особового складу перевіряючий наряд повинен складатися не менше ніж з трьох працівників. Один – перевіряє документи, другий (старший поста) – для підстраховки та третій – напоготові. Якщо у вас в наявності два бронеавтомобіль, їх потрібно розмістити по обидва боки дороги на відстані 25 м один від одного. Зупиняти автомобілі повинні, принаймні, два працівника поліції, інші двоє забезпечують прикриття з заздалегідь підготовлених позицій. Відстань між працівниками огляду і прикриттям має бути достатньою, щоб нормально оцінювати ситуацію. Право на відкриття вогню належить старшому групи прикриття. На ньому лежить відповідальність за безпеку оглядової групи. Він повинен бути дуже обачним [⁵¹, с. 119].

Крім особового складу що проводить огляд машин, як мінімум, 2 працівника повинні бути виставлені по обох кінцях полотна дороги. Їх завдання – обмежити потік машин в зону перевірки, якщо терористи спробують пробитися з боєм. На постах має бути резервний транспортний засіб для погоні, на той випадок, коли якась машина прорветься.

Однією з основних функцій блокпосту є перевірка транспортних засобів, однією з причин якої є відлякати терориста і змусити його відкласти провезення до «кращих» часів. Якщо, наприклад, ви хоча б вдаєте, що оглядаєте кожну машину в щільному потоці, то навряд чи терорист ризикне провозити зброю. Друга причина – це знайти зброю, вибухові речовини, наркотики і т. д.

Ще один спосіб огляду – це спеціальний огляд, тобто якщо ви отримали інформацію, що, можливо, буде перевозитися стрілецьку зброю, вам потрібно буде витратити час, щоб оглядати всі закутки: двигун, колеса і т. д. [⁵², с. 119].

Основні правила огляду: шукайте свідчення нещодавньої активності (здерта фарба і т. д.). Запитайте себе: «Де б ти сховав зброю?» і т. п. Подумайте, де є пустотілі місця і як до них дістатися. Сильний запах чогось може бути маскуванням, щоб приховати запах вибухівки або наркотиків. Всі дії змушуйте проробляти власників, нічого не робіть самі. Дивіться уважно за реакцією водія, особливо коли він нервує.

Огляд машини зазвичай проводять кілька людей. Один оглядає, другий його прикриває. Щоб полегшити собі роботу, розбийте машину на зони огляду. Місцезнаходження старшого справа збоку і в 4–5 м позаду машини котра перевіряється, таким чином, він страхує себе від різкого наїзду заднім ходом і контролює праву сторону автомобіля. Він не втручається в процес перевірки документів. Його завдання – при необхідності прикрити вогнем контактера.

У момент перевірки зброю старшого співробітника повинна бути напоготові. Третій боєць прикриває знаходиться від перевіряється

⁵¹ Євтушок В. А., Смола Р. М. Особливості несення служби національною поліцією на стаціонарних і мобільних блокпостах. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України*. Харків, 2019. С. 117–121.

⁵² Євтушок В. А., Смола Р. М. Особливості несення служби національною поліцією на стаціонарних і мобільних блокпостах. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України*. Харків, 2019. С. 117–121.

автотранспорту на безпечному для себе відстані спереду по ходу руху – і вирішує результат події вогнем при спробі злочинця прорватися.

Позиція поліцейського повинна бути замаскована і мати хороший огляд для ведення ефективного вогню на поразку. Поліцейський повинен знаходитися на такій відстані від основної групи, щоб він міг бачити (і бажано чути) все, що відбувається при перевірці автотранспорту та громадян, бо вогонь він відкриває при ускладненні обстановки без наказу, на власний розсуд. Він повинен знаходитися в секторі обстрілу старшого поста для вогневої підтримки з його боку і недопущення нападу ззаду.

Перевіряючий для перевірки документів підходить до транспорту не зліва, з боку водія, як це зазвичай робили працівники патрульної поліції, а праворуч, з боку пасажира. Тут діє «лівостороннє правило». Знаходячись в машині вкрай незручно в положенні сидючи правою рукою діставати пістолет хоч з бічної, хоч з нагрудної кишені і стріляти, розвертаючись вправо. З довгоствольною зброєю (автоматом, обрізом) це буде зробити ще важче. Раптовість застосування противником зброї при цьому різко зменшується.

Перевіряючий голосно подає команду: «Залишатися на місцях. Чи не виходити. Двері не відкривати. Заглушити мотор!». Відкритих дверей треба уникати і документи приймати для контролю тільки при опущеному боковому склі. Навіть якщо знаходяться в машині відкрили двері, нібито для подачі документів, повного її відкриванню треба перешкодити, притиснувши її коліном, щоб цими дверима не вдарили – пістолет або іншу вогнепальну зброю можуть прив'язати зсередини до будь-якої дверцятах. Або в щілину можуть непомітно викотити гранату.

Перевіряючий повинен володіти повним інформаційним обсягом орієнтувань розшукуваних і спостережливістю. Наприклад запитаєте водія: «Де запасне колесо?». І якщо він почне кидатися в пошуках колеса, робіть відповідні висновки. Якщо перевіряючий помітив в машині щось підозріле і небезпечне (зброя), він діє за обстановкою – або стріляє, або просто падає на землю, намагаючись піти від машини назад. Падіння перевіряючого – сигнал до дії для інших.

Ті, хто перевіряються, все повинні робити тільки по вашій команді і нічого за власною ініціативою. Не дозволяйте їм самотійно виходити з машини і наближатися до вас.

При необхідності огляду багажника водієві пропонується вийти з машини і відкрити, багажник. Перевіряючий знаходиться обов'язково праворуч від водія на безпечній від фізичного нападу відстані – метр, півтора, сам в багажник не лізе, всі предмети, що знаходяться в багажнику, йому по команді показує водій. За руками водія і його вазомоторними реакціями треба уважно стежити. Положення водія – строго за машиною ззаду багажника. Це робиться для того, щоб знаходяться в машині не могли завести двигун і різко дати назад. Положення старшого поста, який контролює обстановку – в 4–5 м позаду і

зліва; він контролює водія і ліву сторону автомобіля. Праву сторону контролює прикриває [⁵³, с. 120].

Ознаками відвертої конфронтації між громадянами і посадовими особами, які несуть службу на блокпостах, є:

- ігнорування законних вимог співробітників ОВС;
- демонстративна та агресивна відмова від передачі документів у руки перевіряючого;
- демонстрація документів здалеку;
- свідоме спілкування через штучні перешкоди (паркан, двері, зачинившись у приміщенні тощо);
- неадекватно підвищений тон розмови, нецензурна лайка, образливі репліки й необґрунтовані претензії;
- навмисний шум та спроби залучити в конфлікт оточуючих людей або пасажирів транспортного засобу;
- привселюдні погрози звернутися до «добре» знайомих керівників ОВС, органів місцевого самоврядування та інших впливових осіб;
- безпідставне та гучне звинувачення у порушенні прав людини, законності, норм моралі, що супроводжується лайкою;
- навмисні спроби зменшити відстань чи доторкнутись до спорядження співробітника ОВС;
- вихоплювання з рук працівників ОВС вилучених документів, протоколів, ключів запалення, а також спроби здійснити інші насильницькі дії [⁵⁴, с. 27].

Зважаючи на різноманітність ситуацій, поведінки громадян, оперативної складової, складно запропонувати чіткий алгоритм поведінки у кожній конфліктній ситуації. Як правило, у разі виникнення таких штучних конфліктів із метою провокації, можна дотримуватись двох основних правил поведінки:

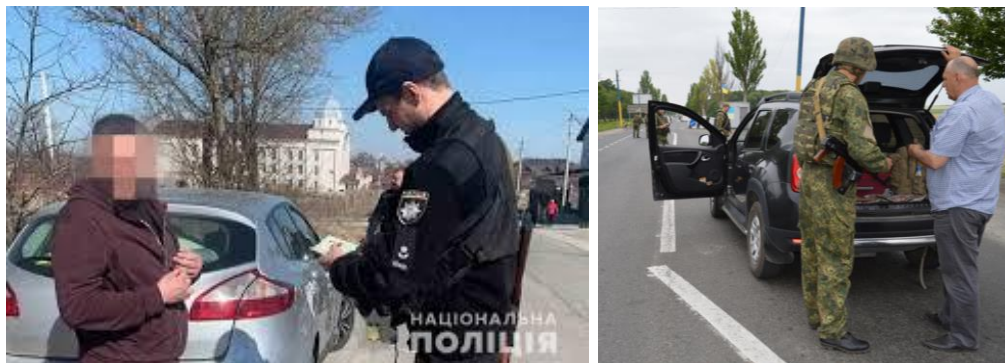
- відвести конфліктну людину в сторону (ізолювати від натовпу), спробувати з'ясувати підстави конфліктної поведінки;
- за наявності достатнього силового потенціалу показово затримати людину та ізолювати до з'ясування обставин агресивної поведінки [⁵⁵, с. 27].

⁵³ Євтушок В. А., Смола Р. М. Особливості несення служби національною поліцією на стаціонарних і мобільних блокпостах. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України*. Харків, 2019. С. 117–121.

⁵⁴ Тактичне керівництво та організація несення служби працівниками органів внутрішніх справ України в зоні проведення антитерористичної операції: навчальний посібник / С. М. Банах, В. Р. Булачек, Ю. Р. Йосипів та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 116 с.

⁵⁵ Тактичне керівництво та організація несення служби працівниками органів внутрішніх справ України в зоні проведення антитерористичної операції: навчальний посібник / С. М. Банах, В. Р. Булачек, Ю. Р. Йосипів та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 116 с.

2.3. Підстави для перевірки документів у водія та пасажирів, а також багажу на блокпостах

Правоохоронці попереджають громадян, що під час воєнного стану **важливо завжди носити з собою документи**, що засвідчують особу, адже згідно зі статтею 263 КУпАП, для встановлення особи, а також для з'ясування обставин правопорушення будь-яка людина може бути затримана на строк до 3 діб. Важливо пам'ятати, що представники ЗСУ чи тероборони не мають на блокпостах засобів для верифікації електронної версії документів, тому навіть якщо документ, що посвідчує особу доступний в електронному мобільному застосунку «Дія» варто носити з собою паспорт громадянина в паперовому вигляді чи ID-картку [56].

Зупинка транспортного засобу не є тотожною перевіркою документів. Керуючись п. 7 Порядку № 1456 [57], уповноважена особа має право вимагати в особи пред'явлення нею документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи:

- 1) якщо особа має зовнішні ознаки, схожі на ознаки особи, яка перебуває в розшуку, або безвісно зниклої особи;
- 2) якщо існує достатньо підстав вважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення;
- 3) якщо особа перебуває на території чи об'єкті зі спеціальним режимом;
- 4) якщо в особі є зброя, боєприпаси, наркотичні засоби та інші речі, обіг яких обмежений або заборонений, або для зберігання, використання чи перевезення яких потрібен дозвіл, якщо встановити такі права іншим чином неможливо;
- 5) якщо особа перебуває в місці вчинення правопорушення або ДТП, іншої надзвичайної події;
- 6) якщо зовнішні ознаки особи чи транспортного засобу або дії особи дають достатні підстави вважати, що особа причетна до вчинення

⁵⁶ Перевірка на блокпостах: чи законні огляд речей, перевірка телефону, вручення повісток. Електронний ресурс tsn.ua. 18.04.2022 р. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/perevirka-na-bloksptah-chi-zakonniy-oglyad-rechey-perevirka-telefonu-vruchennya-povistok-2039191.html>.

⁵⁷ Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1456. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1456-2021-p#Text> (дата звернення: 01.04.2023).

правопорушення, транспортний засіб може бути знаряддям чи об'єктом вчинення правопорушення;

7) порушення особою відповідних заборон, введених на території, де запроваджено правовий режим воєнного стану.

Необхідно звернути увагу на наступне. Фактично для перевірки у водіїв документів, коли вони просто проїжджають блокпост, підставами можуть бути пп. 2, 6 та 7, проте чинним законодавством не передбачено інструкцій або положень, за якими можна виявити особу, яка «має намір вчинити правопорушення» або «причетна до вчинення правопорушення». У цьому випадку уповноважена особа керується своїм суб'єктивним внутрішнім переконанням та особистими відчуттями.

Проте рекомендується з розумінням поставитися до ситуації, не намагатися вступати в конфлікт чи дискусію з уповноваженими особами та завжди мати з собою документи і бути готовими їх пред'явити.

Тактика огляду людей.

Типовою помилкою бійця, що перевіряє документи є підхід до того хто перевіряється з лівого від перевіряючого боку. Підозрюваний на вимогу перевіряючого, нібито витягуючи документи правою рукою з внутрішнього нагрудної кишені, де зазвичай населення носить документи, робить постріл з пістолета через одяг. Ніколи не стійте з лівого боку від того перевіряється і не давайте йому повертатися до вас лівим боком. Стоячи праворуч від того хто перевіряється на відстані метр-півтора, ви будете мати можливість своєчасно помітити його спробу дістати зброю з кишені і запобігти нападу прийомом рукопашного бою або іншим способом. Якщо у вашому розпорядженні довгоствольний автомат, носіть його справа на довгому ремені, перекинутому на ліве плече через голову. Довжина ремня вибирається така, щоб автомат можна було вільно докласти о-пліч з натягнутим ремнем, на який припадає вага зброї. Такі способи носіння зброї зручний тим, що руки вільні для перевірки документів та інших дій. Зброя легко виноситься на лінію прицілювання і її важко у вас відібрати силою. Тут слід відзначити, що ефективність блокпостів посилюється та надає більшої впевненості в безпеці громадян. Таким чином було прийнято рішення до несення служби на мобільному блокпосту у областях проведення спецоперацій. Як показує статистика, за цей невеликий проміжок часу раніше незвичний метод проведення фільтраційних заходів уже приніс чималий результат. Завдяки мобільному блокпосту практично щодня поліцейські затримують осіб, які підозрюються у співпраці із незаконними збройними формуваннями, контрабанди, незаконному перевезенні зброї та наркотичних засобів. Виявлення громадян, які знаходяться в розшуку [⁵⁸, с. 120].

⁵⁸ Свтушок В. А., Смола Р. М. Особливості несення служби національною поліцією на стаціонарних і мобільних блокпостах. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України. Харків, 2019. С. 117–121.

2.4. Дії водіїв та пасажирів при перевірці транспортних засобів на блокпостах

Громадяни, транспортні засоби яких зупинили на блокпосту, зобов'язані:

- 1) при під'їзді до блокпоста на автомобілі потрібно зменшити швидкість, вимкнути фари, увімкнути «аварійку»;
- 2) заздалегідь підготувати документи для перевірки;
- 3) непотрібно нервувати, скандалити із представниками силових структур (ЗСУ, СБУ, поліції, національної гвардії, тер оборони), які перевіряють на блокпостах;
- 4) виходити з машини на блокпосту можна лише з дозволу військових;
- 5) відповідати на поставлені запитання, наприклад, де проживає людина, звідки їде, куди. Формально перелік питань нічим не регламентований, але їх можуть ставити з метою виявити диверсантів, підозрілих людей. Питання можуть задавати, і щоб зрозуміти рівень знання української мови.

Отже, під час проведення огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян уповноважена особа може застосовувати технічні прилади та технічні засоби, що мають функції виявлення вибухонебезпечних предметів та речей (речовин), обіг яких заборонено чи обмежено, фото-, аудіо- і відеофіксації.

У рекомендаціях Міністерства оборони зазначається, що при під'їзді до блокпоста необхідно зменшити швидкість автомобіля, завчасно приготувати документи для перевірки, вимкнути фари та увімкнути аварійне світло.

Під час перетину блок посту та проходження перевірки не вести відео зйомку, без дозволу військових не виходити з автомобіля, чітко відповідати на

питання військових, бути готовими на вимогу відкрити багажник та оглянути салон автомобіля.

Після огляду та дозволу продовжити рух і не набирати швидкість різко.

У пресслужбі також зауважили, що воєнний стан не означає позбавлені всіх прав, проте в умовах війни важливо знайти баланс між вимогами безпеки службовців на посту, оборони України і правами та свободами кожної людини, яка такий блокпост перетинає.

Громадянам однозначно варто відмовитися від фото- і відеозйомки, агресивного спілкування і поведінки та максимально співпрацювати із службовцями, аби всі учасники процедури залишалися живими, здоровими та не мали проблем із законом у цей складний час.

2.5. Дії у разі відсутності документів у водія та пасажирів при перевірці транспортних засобів на блокпостах

У разі відсутності в особи документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи, вона може бути **затримана не більш як на 3 години**, як це передбачено в ст. 263 КУпАП [59].

Для громадян, які порушили правила перетину державного кордону України, порядок в'їзду на тимчасово окуповану територію України, вчинили злісну непокору законному розпорядженню військовослужбовця чи іншого представника силових структур, може бути задіяно затримання на строк як до 3 годин для складення протоколу, так і в необхідних випадках для встановлення особи та/або з'ясування обставин правопорушення **до 3 діб**.

Про адміністративне затримання в обов'язковому порядку складається **адміністративний протокол**, у якому зазначаються:

- дата і місце його складання;
- посада, прізвище, ім'я та по батькові особи, яка склала протокол;
- відомості про особу затриманого;
- час і мотиви затримання.

⁵⁹ Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 27.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>. (дата звернення: 01.05.2023).

Водночас, відповідно до ст. 268 КУпАП [60], **затримана особа має право:**

- знайомитися з матеріалами справи;
- давати пояснення;
- подавати докази;
- заявляти клопотання;
- при розгляді справи користуватися юридичною допомогою;
- виступати рідною мовою і користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження;
- оскаржити постанову у справі.

2.6. Дії у випадку адміністративного затримання при перевірці транспортних засобів на блокпостах

У випадку адміністративного затримання адвокати та правозахисники, зокрема Єрема М., Борисенко А., рекомендують особам, яких перевіряють а блокпостах, вчинити всі дії для якнайшвидшого встановлення вашої особи. Якщо така особа почуває себе невпевнено, або якщо ситуація ускладнюється – вона може скористатися правом, передбаченим ст. 63 Конституції України [61] – не давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів [62], а також заявляти про своє бажання отримати юридичну допомогу та реалізувати своє право на захист. У разі необхідності дана особа має право заявляти клопотання про відкладення розгляду справи по суті у зв'язку з тим, що ви потребуєте юридичної допомоги, телефонувати знайомому адвокату або звертатися до бюро правової допомоги [63].

⁶⁰ Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 27.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>. (дата звернення: 01.05.2023).

⁶¹ Конституція України: Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 01.05.2023).

⁶² Єрема М., Борисенко А. Зупинили на блокпосту: які повноваження мають правоохоронці та що необхідно знати про свої права. Електронний ресурс yur-gazeta.com. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/transportne-pravo/zupinili-na-blokpostu-yaki-povnovazhennya-mayut-pravoohoronci-ta-shcho-neobhidno-znati-pro-svoyi-pra.html>. (дата звернення: 01.05.2023).

⁶³ Єрема М., Борисенко А. Зупинили на блокпосту: які повноваження мають правоохоронці та що необхідно знати про свої права. Електронний ресурс yur-gazeta.com. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/transportne-pravo/zupinili-na-blokpostu-yaki-povnovazhennya-mayut-pravoohoronci-ta-shcho-neobhidno-znati-pro-svoyi-pra.html>. (дата звернення: 01.05.2023).

2.7. Дії у випадку кримінально процесуального затримання при перевірці транспортних засобів на блокпостах

Особа на блокпосту може бути затримана і на підставі відповідних норм КПК України [64]. Зокрема, на підставі ст. 208 КПК України уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу:

- 1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення;
- 2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець або сукупність очевидних ознак вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин;
- 3) якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності НАБУ;
- 4) якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні злочину, передбаченого ст.ст. 255, 255-1, 255-2 ККУ.

За загальними правилами, відповідно до положень ст. 211 КПК України [65] строк затримання особи без ухвали слідчого судді, суду не може перевищувати **72 годин** з моменту затримання.

Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» від 14.04.2022 № 2201-IX [66] внесено зміни до КПК України, відповідно яких **строк такого затримання під час дії воєнного стану** не може перевищувати **216 годин** з моменту затримання. Затримана особа під час дії воєнного стану протягом цього часу повинна бути звільнена або доставлена до слідчого судді, суду чи керівника органу прокуратури для розгляду клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу. Останній же має повноваження щодо обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на строк **до 30 діб** до осіб, які підозрюються у вчиненні злочинів, передбачених статтями 109 – 115, 121, 127, 146, 146-1, 147, 152 – 156-1, 185, 186, 187, 189 – 191, 201, 255 – 255-2, 258 – 258-5, 260 – 263-1, 294, 348, 349, 365, 377 – 379, 402 – 444 КК України [67], а у виняткових випадках – також у вчиненні інших тяжких чи особливо тяжких злочинів, якщо затримка в обранні запобіжного заходу може призвести до втрати слідів кримінального правопорушення чи втечі особи, яка підозрюється у вчиненні такого злочину.

Таке рішення в умовах війни не популярне, проте вимушене. Активні бойові дії та ризик їх відновлення, відсутність суддів, перебої в роботі органів правоохоронної та судової влади – всі ці фактори з початком війни могли

⁶⁴ Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон від 13.04.2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 05.02.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 01.03.2023).

⁶⁵ Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон від 13.04.2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 05.02.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 01.03.2023).

⁶⁶ Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: Закон України від 14.04.2022 № 2201-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

⁶⁷ Кримінальний кодекс України: Закон від 05.04.2001 р. № 2341-III. Дата оновлення: 27.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

призвести до того, що правопорушник, у тому числі небезпечний, буде звільнений та матиме можливість уникнути правосуддя. У період, коли ситуація у багатьох районах і містах була загостреною та складною, фізично не вистачало 72 годин для обрання запобіжного заходу такій особі.

2.8. Огляд та обшук особи та транспортних засобів при перевірці на блокпостах

Чи можуть обшукувати на блокпостах?

Чинне законодавство передбачає **три основні процедури здійснення огляду особи** залежно від процесуального порядку:

1) **поверхнева перевірка** – візуальний огляд особи/речей особи, яка не підозрюється у вчиненні адміністративного/кримінального правопорушення, проте існує достатньо підстав вважати, що вона має при собі річ, обіг якої заборонено чи обмежено або становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб (ст. 34 Закону України «Про Національну поліцію») [68];

2) **особистий огляд і огляд речей особи** – застосовується до особи, щодо якої є відомості про вчинення нею адміністративного правопорушення або затриманої за його вчинення (ст. 264 КУпАП) [69];

3) **особистий обшук / обшук особи** – застосовується до особи, затриманої через підозру у вчиненні кримінального правопорушення, або особи, яка бере участь у проведенні обшуку житла або іншого володіння особи (ч. 3 ст. 208, ст. 236 КПК України) [70].

Отже, поряд з основною може проводитися і поверхнева перевірка шляхом візуального огляду особи, проведення по поверхні вбрання особи рукою, спеціальним приладом або засобом, візуального огляду речей, багажу, вантажів та/або транспортного засобу. Така перевірка проводиться, якщо існує достатньо підстав вважати про наявність речей, обіг яких заборонено чи обмежено, що становлять загрозу життю чи здоров'ю людей.

Також поверхнева перевірка речей, транспортних засобів, багажу та вантажу проводиться, якщо існує достатньо підстав вважати, що у транспортному засобі перебуває правопорушник або особа, свобода якої обмежується у незаконний спосіб або перебувають речі, обіг яких заборонено чи обмежено, багаж або транспортний засіб є знаряддям вчинення правопорушення. Така перевірка може бути проведена з вимогою відкриття кришки багажника та/або дверей салону.

Найчастіше на блокпостах здійснюється поверхнева перевірка, тому детально зупинимося на ній. В умовах воєнного стану уповноважені особи мають право проводити таку перевірку шляхом:

– візуального огляду особи;

⁶⁸ Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Дата оновлення: 06.02.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

⁶⁹ Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 27.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>. (дата звернення: 01.05.2023).

⁷⁰ Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон від 13.04.2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 05.02.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 01.03.2023).

- проведення по поверхні вбрання особи рукою, спеціальним приладом або засобом;
- візуального огляду речей, багажу, вантажів та/або транспортного засобу (салону, багажника).

Згідно п. 9 Порядку № 1456 ^[71], уповноважена особа під час проведення поверхневої перевірки транспортного засобу має право вимагати відкриття кришки багажника та/або дверей салону, а особа повинна самостійно показати уповноваженій особі вміст особистих речей чи транспортного засобу, що є ідентичним положенням ст. 34 Закону України «Про Національну поліцію» ^[72].

Відповідно до п. 9 Порядку № 1456 ^[73] уповноважена особа має право проводити поверхневу перевірку речей, транспортних засобів, багажу та вантажу:

- якщо існує достатньо підстав вважати, що у транспортному засобі перебуває правопорушник або особа, свобода якої обмежується в незаконний спосіб;
- якщо існує достатньо підстав вважати, що у транспортному засобі перебувають речі, обіг яких заборонено чи обмежено або які становлять загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб;
- якщо існує достатньо підстав вважати, що речі, багаж, вантажі або транспортний засіб є знаряддям вчинення правопорушення та/або вони перебувають у тому місці, де може бути скоєно кримінальне правопорушення, для запобігання якого необхідно провести поверхневу перевірку.

Швидкий (поверхневий) огляд зазвичай проводиться:

- коли на блокпосту присутня велика кількість людей;
- як попередня дія перед детальним оглядом.

Процедура огляду: в ідеалі, той кого оглядають повинен стояти з широко розставленими ногами та розведеними руками; огляд повинен проводитись методично, з голови до ніг; спеціальна увага повинна приділятися нижній частині спини і від черевиків до колін, пахви також повинно бути перевірено; не можна проводити огляд поплескуванням по людині, тільки поглажуванням та здавлюванням; особливо повинні ретельно перевірятися широкі штани. обов'язковими для перевірки є головні убори, кишені, взуття, багаж тощо; переносні речі, або одяг, який знімається та має відношення до об'єкту огляду повинен бути окремо оглянутий ретельно, але з повагою ^[74], с. 20].

УВАГА!

Типовою помилкою тих, хто перевіряє документи є підхід до того хто перевіряється з лівої сторони. Ніколи не стійте з лівого боку від того, хто

⁷¹ Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1456. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1456-2021-п#Text> (дата звернення: 01.04.2023).

⁷² Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Дата оновлення: 06.02.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

⁷³ Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1456. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1456-2021-п#Text> (дата звернення: 01.04.2023).

⁷⁴ Дії на блокпосту(контрольно-перепускному пункті) ((за досвідом проведення ООС (раніше АТО): мет. рек. / Центр оперативних стандартів і методики підготовки Збройних Сил України спільно з головним управлінням підготовки Збройних Сил України. Київ, 2019. 76 с.

перевіряється і не давайте йому повертатися до вас лівим боком. Стоячи праворуч від того, хто перевіряється на відстані метр-півтора, ви будете мати можливість своєчасно помітити його спробу дістати зброю з кишені і запобігти нападу прийомом рукопашного бою або іншим способом [⁷⁵, с. 21].

Огляд транспорту

Типи огляду транспорту

Типи огляду:

початкова перевірка (тривалість не більше 2 хв); попередній огляд (тривалість не більше 10 хв); детальний огляд (тривалість до 4 год. за необхідністю і більше).

Початкова перевірка проводиться для всіх автомобілів, які зупиняються на блокпосту.

На деяких типах блокпостів люди та транспортні засоби перевіряються вибірково у відповідності до рішення вище стоячого командира. Рішення, за яким автомобіль може бути зупинений базується на наступному:

- випадковий вибір;
- виклик підозри;
- дані розвідки.

Головна мета початкової перевірки полягає у виборі автомобіля для детального огляду. Особовий склад, який несе службу на блокпосту повинен знати про загрозу застосування противником транспортних засобів начинених вибухівкою та людей (самогубців) з вибухівкою прихованою на тілі [⁷⁶, с. 23–24].

Обов'язки та порядок дій групи огляду

Старший групи огляду відповідає за: контроль над всією операцією; запитання до водія та пасажирів; перевірку документів; перевірку даних документів. Особа, яка проводить огляд: оглядає салон авто через вікно; оглядає поверхню авто; оглядає днище авто; оглядає силове відділення та багажник.

Первинний огляд включає в себе: перевірку документів; перевірку салону через скло; звірку номерів агрегатів; перевірку багажника; перевірку бардачка.

Порядок дій.

Автомобілі для огляду допускаються на територію блокпосту по одному. Поки перший на черзі автомобіль оглядається, інші, з виключеними двигунами, очікують огляду на відстані не ближче 50 метрів від блокпосту, під спостереженням групи прикриття блокпосту. По сигналу особового складу блокпосту водій наступного автомобіля запускає двигун, повільно під'їжджає до зони огляду, пред'являє (пред'являють) посвідчення особи.

⁷⁵ Дії на блокпосту(контрольно-перепускному пункті) ((за досвідом проведення ООС (раніше АТО): мет. рек. / Центр оперативних стандартів і методики підготовки Збройних Сил України спільно з головним управлінням підготовки Збройних Сил України. Київ, 2019. 76 с.

⁷⁶ Дії на блокпосту(контрольно-перепускному пункті) ((за досвідом проведення ООС (раніше АТО): мет. рек. / Центр оперативних стандартів і методики підготовки Збройних Сил України спільно з головним управлінням підготовки Збройних Сил України. Київ, 2019. 76 с.

Під час огляду автомобіля водій і пасажир знаходяться в зоні очікування, що розташовується не ближче 10 метрів від автомобіля, що перевіряється. Ця зона також знаходиться під спостереженням групи прикриття [⁷⁷, с. 24].

УВАГА! *Всі автомобілі, що очікують огляду, повинні бути зупинені на безпечній відстані від блокпосту і повинні постійно знаходитись під спостереженням.*

Водія і пасажирів просять показати їх посвідчення особи і просять вийти з автомобіля. Пасажири відводяться приблизно за 10 м (не менше 5 м) від автомобіля і перебувають там до закінчення огляду автомобіля під наглядом групи прикриття блокпосту. Перед перевіркою водій відчиняє всі двері, капот і багажник. Літні люди і маленькі діти можуть залишатися в автомобілі.

При перевірці документів ті, хто перевіряються, повинні усе робити тільки за командою особового складу блокпосту і нічого за власною ініціативою.

Документи для перевірки приймаються через опущене вікно, з машини ніхто не повинен виходити. Існує бандитський прийом – пістолет, обріз тощо, прикріплюють до дверцят машини зсередини. При команді: “Вийти з машини!”, відкривають дверці і стріляють приблизно на рівні живота закріпленим на дверці вогнепальним пристроєм.

При необхідності детального огляду після команди: “Виходити з машини по одному з піднятими або витягнутими вперед руками”, відійти трохи убік. Підозрюваний примушується сісти на землю, оглядаються і далі його контролює той, хто страхує, після чого проводиться огляд наступного пасажирів. Підозрюваним забороняється до огляду сходитися разом (спілкуватися), у цьому випадку заборонений предмет може бути передано один одному.

Пильність не можна втрачати ні на секунду. Стежте бічним зором за обстановкою, стежте за руками того, хто перевіряється, за всіма його рухами, як він дістає документи, як подає, як відкриває багажник для огляду, що знаходиться в багажнику, як реагують і поведуться пасажирів. Оглядаючи багажник, знаходьтеся праворуч.

Особливу увагу необхідно приділяти автомобілям в яких знаходиться одна людина. При перевірці автомобіля, в якому знаходиться багато людей, вимагати від водія вимикати двигун і всім виходити з машини (водій має відкрити всі двері, капот і багажник), провести огляд кожної людини і відвести їх в сторону, не ближче 10 м. від машини, після цього провести огляд транспортного засобу.

Склад групи, яка перевіряє одну одиницю автотранспорту, повинен бути не менш ніж 3 чоловіки, з яких один – перевіряє документи, другий –

⁷⁷ Дії на блокпосту(контрольно-перепускному пункті) ((за досвідом проведення ООС (раніше АТО): мет. рек. / Центр оперативних стандартів і методики підготовки Збройних Сил України спільно з головним управлінням підготовки Збройних Сил України. Київ, 2019. 76 с.

підстраховує, третій – з автоматом наготові. Той, хто перевіряє, підходить до автотранспорту по ходу праворуч.

Раптовість застосування вогнепальної зброї при цьому різко зменшується: у замкнутому просторі автомобільного салону непросто дістати пістолет, а тим більше автомат і підготувати його для стрільби. У такому випадку той, хто перевіряє, діє по обстановці – стріляє сам або падає на землю, різко відкочується назад, та подає цим сигнал для того, хто страхує, який під час перевірки документів знаходиться позаду і збоку від машини і запобігає цим наїзду на нього машини заднім ходом. Автоматник знаходиться на безпечній від автомобіля відстані праворуч і при необхідності вирішує вогнем результат події при спробі противника прорвати заслін.

УВАГА! *У випадку загрози використання автомобілів начинених вибухівкою, звертайте особливу увагу на автомобілі тільки з однією людиною.*

Якщо пасажиром наказують залишити автомобіль, вони повинні стояти спиною до охоронця (військовослужбовця який прикриває військовослужбовця що проводить огляд). Його зброя направлена на пасажирів, але він не виявляє ворожих намірів. Охоронець повинен бути весь час надійно захищений. У випадку виникнення підозри нападу охоронець перезаряджає зброю, як попередження.

Зазначимо, що жоден нормативно-правовий акт не пояснює ознак «достатності підстав» перевірки транспортних засобів та осіб, які в них знаходяться. Тут у гру знову вступає «суб'єктивне внутрішнє переконання» уповноваженої особи. Щонайменше уповноважена особа повинна мати докази та достатні підстави, аби вважати, що в транспортному засобі дійсно перебуває правопорушник або знаходиться річ, обіг якої заборонено чи обмежено. Також має бути причинно-наслідковий логічний зв'язок між підставами і подальшими діями уповноваженої особи.

Де-юре, проведення поверхневої перевірки без наявності встановленої законом підстави є перевищенням влади і не може бути визнане як законне розпорядження або вимога. А тому відмова виконувати незаконну вимогу уповноваженої особи (наприклад, показати вміст особистих речей чи салону транспортного засобу) є правомірною та не тягне за собою наслідки у вигляді затримання.

Де-факто, такі обставини будуть встановлюватися та доводитися вже в суді. Тож ми не рекомендуємо у воєнний час вступати в конфлікт з людьми зі зброєю в руках.

Потрібно нагадати, що за злісну непокору законному розпорядженню військовослужбовця чи іншого представника силових структур передбачена можливість **адміністративного затримання**.

Поверхнева перевірка проводиться лише уповноваженою особою відповідної статі. Тобто жінка має право оглядати лише жінку, чоловік – чоловіка. І тільки у невідкладних випадках поверхневу перевірку може проводити будь-яка уповноважена особа (іншої статі) лише з використанням спеціального приладу або засобу.

Чинним законодавством не встановлено, що саме є «невідкладними випадками», тому на думку юристів, що уповноважені особи на власний розсуд оцінюють ситуацію та обставини, які в подальшому, під час судового оскарження, можуть бути підтверджені або спростовані судом [78].

Важливим моментом є саме «проведення по поверхні вбрання особи», тобто лише зовнішній контакт. Уповноважена особа при поверхневій перевірці не має права обшукувати кишені, особисті речі (сумку, рюкзак тощо). Будь-яке самостійне втручання у вміст особистих речей чи транспортного засобу вже не підпадає під поняття поверхневої перевірки, а має здійснюватися відповідно до норм КУПАП або КПК України та супроводжуватися складанням протоколу [79].

Водночас водій транспортного засобу, яке перевіряють на блокпосту, має право вимагати назвати чітку підставу проведення такої перевірки/огляду/обшуку.

2.9. Перевірка телефонів осіб, які знаходяться у транспортних засобах на блокпостах

Чи можлива перевірка телефону на блокпостах?

Законодавством не врегульоване дане питання, але відповідно ст. 114-2 КК України «Несанкціоноване розповсюдження інформації про направлення, переміщення міжнародної військової допомоги в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших військових формувань України, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану» [80] **передбачена відповідальність, тому уповноважена особа на блокпосту може перевірити фото та відео щодо заборонених об'єктів.** Також слід зазначити, що законодавством не врегульовано питання особистих листувань, тому для уникнення конфліктних ситуацій радимо надавати засоби зв'язку для огляду [81].

Також пам'ятаємо, що телефон є частиною особистого життя осіб, що захищається ст. ст. 31 та 32 Конституції України [82]. З іншого боку, режим воєнного стану передбачає певні обмеження чинних прав. Та і судова практика ще до війни неодноразово вказувала на гнучкість у питаннях конфіденційності і захисту особистого життя, якщо йдеться про кримінальний аспект. Верховний Суд ще у Постанові Верховний Суду від 09.04.2020 № 727/6578/17, 51-4494км19 [83] виклав правову позицію, за якою **зняття інформації з**

⁷⁸ Срема М., Борисенко А. Зупинили на блокпосту: які повноваження мають правоохоронці та що необхідно знати про свої права. Електронний ресурс [yur-gazeta.com](https://yur-gazeta.com/publications/practice/transportne-pravo/zupinili-na-blokpostu-yaki-rovnovazhennya-mayut-pravoohoronci-ta-shcho-neobhidno-znati-pro-svoyi-pra.html). URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/transportne-pravo/zupinili-na-blokpostu-yaki-rovnovazhennya-mayut-pravoohoronci-ta-shcho-neobhidno-znati-pro-svoyi-pra.html>. (дата звернення: 01.05.2023).

⁷⁹ Срема М., Борисенко А. Зупинили на блокпосту: які повноваження мають правоохоронці та що необхідно знати про свої права. Електронний ресурс [yur-gazeta.com](https://yur-gazeta.com/publications/practice/transportne-pravo/zupinili-na-blokpostu-yaki-rovnovazhennya-mayut-pravoohoronci-ta-shcho-neobhidno-znati-pro-svoyi-pra.html). URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/transportne-pravo/zupinili-na-blokpostu-yaki-rovnovazhennya-mayut-pravoohoronci-ta-shcho-neobhidno-znati-pro-svoyi-pra.html>. (дата звернення: 01.05.2023).

⁸⁰ Кримінальний кодекс України: Закон від 05.04.2001 р. № 2341-III. Дата оновлення: 27.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

⁸¹ Перевірка на блокпостах: чи законні огляд речей, перевірка телефону, вручення повісток. URL: <https://legalaid.gov.ua/publikatsiyi/perevirka-na-blokpostah-chy-zakonni-oglyad-rechej-perevirka-telefonu-vruchennya-povistok/>

⁸² Конституція України: Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр> (дата звернення: 01.05.2023).

⁸³ Постанова Верховний Суду від 09.04.2020 № 727/6578/17, 51-4494км19. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/c012794?an=146>.

електронних інформаційних систем або їх частин можливе без дозволу слідчого судді, якщо доступ до них не обмежується їх власником, володільцем або утримувачем або не пов'язаний з подоланням системи логічного захисту.

Питання таємниці листування під час дії воєнного стану наразі не врегульоване. Перевірка телефонів на блокпостах зараз рідкість. Проте варто бути реалістом, зважати на обставини конкретної ситуації та бути готовим надати телефон для перевірки.

Якщо, скажімо, через необережний рух вас запідозрили у зніманні блокпосту та службовців на фото чи відео і після цього просять показати телефон, ми не рекомендуємо вступати у конфлікт зі службовцем.

2.10. Дії при примусовому відчуженні транспортних засобів на блокпостах

Чи можуть на блокпосту забрати транспортний засіб?

На практиці примусове відчуження транспортних засобів відбувається **дуже рідко**. Принаймні про такі випадки не повідомлялося. Українські бойові підрозділи мають достатню підтримку, у тому числі волонтерську, і зазвичай не потребують авто цивільних осіб.

Хоча **теоретично** під час воєнного стану примусове відчуження можливе. У такому разі слід зважати на **декілька моментів**:

Для примусового відчуження має бути прийняте рішення військового командування, тому особи власники транспортних засобів мають право вимагати показати відповідний наказ.

Якщо відчуження відбувається поза місцевістю, де ведуться бойові дії, особи власники транспортних засобів мають право вимагати також погодження відповідної місцевої державної адміністрації або виконавчого органу відповідної місцевої ради.

Має бути проведена оцінка вартості майна, що підлягає примусовому відчуженню.

Відчуження оплатне. За загальним правилом відшкодування вартості майна є попереднім. Проте може бути і варіант з гарантуванням наступної оплати вартості майна.

Процедура відчуження передбачає складення відповідного акта, скріпленого підписами власника та військового командування. В акті зазначаються відомості про сторін, про правовстановлюючий документ, опис майна (відомості про реєстраційний номер транспортного засобу, марку, модель, номер шасі, рік випуску та інші реєстраційні дані), сума виплачених коштів (у разі попереднього повного відшкодування).

Власник у судовому порядку може оскаржити оцінку, процедуру відчуження, а також просити повернути відчужене майно, якщо воно збереглося після закінчення воєнного стану.

2.11. Правила перевезення товарів обмеженого обігу та зброї через блок пости

Законодавець не передбачив на період дії воєнного стану будь-яких спеціальних правил перевезення товарів обмеженого обігу, в тому числі зброї, якщо таке перевезення здійснюється у встановленому законом порядку.

Нагадуємо, що під час перетину блокпосту цивільна вогнепальна зброя має бути у розрядженому стані та спакована у чохол/кейс. Власник зброї повинен мати при собі відповідний дозвіл МВС.

Ми також рекомендуємо мати при собі документи, які підтверджують право особи мати зброю. Зокрема, власнику мисливської зброї не зайвим буде додатково пред'явити посвідчення мисливця, власнику так званої травматичної зброї – посвідчення судді, працівника правоохоронного органу, журналіста тощо.

Гостро постає питання перевірки зброї на блокпосту. Часто уповноважена особа просить показати зброю для звірки відповідності номерів у дозволі номерам на зброї. Складність у тому, що зброя у руках незнайомої особи для службовця на блокпосту – це підвищений ризик і напруження. Деякі службовці просять передати зброю їм у руки для проведення звірки. Юридично власник зброї не зобов'язаний і навіть не має права передавати зброю іншим особам. З іншого боку, зважаючи на комплексність ситуації, ми рекомендуємо вирішувати будь-які суперечки шляхом компромісу.

Те ж саме стосується й інших товарів групи обмеженого обігу. Якщо ви перевозили їх до війни, за загальним правилом порядок перевезення змін не зазнав, однак потрібно мати при собі усі дозвільні документи. Та й не зайвим буде уточнити процедури у відповідного регулятора.

2.12. Правові підстави вручення повісток щодо мобілізації на блокпостах

Стаття 65 Конституції України^[84] передбачає, що захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів є обов'язком громадян України. Громадяни відбувають військову службу відповідно до закону. У законодавстві України не визначено місце, де може вручатися повістка. Регулювання тут загальне. Відповідно до ст. 22 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію»^[85] громадяни України зобов'язані з'являтися за викликом до військових частин або на збірні пункти центрів комплектування та соціальної підтримки. Також цією статтею передбачено, що призов громадян на військову службу під час мобілізації здійснюють територіальні центри комплектування та соціальної підтримки за

⁸⁴ Конституція України: Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр> (дата звернення: 01.05.2023).

⁸⁵ Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21.10.1993 № 3543-ХІІ. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

сприяння місцевих органів виконавчої влади. Тобто повістку можуть вручити будь-де: на блокпосту, на вулиці, на роботі, в магазині тощо [86].

Разом з тим, **представники поліції повноважень на вручення повісток не мають**. Вручення повісток проводять через відповідні органи місцевого самоврядування та керівників підприємств. Також, повістки можуть вручати посадові особи територіальних центрів комплектації та соціальної підтримки за місцем проживання, роботи, а також на вулиці чи на блокпостах.

Відповідно до п. 56 Положення про підготовку і проведення призову громадян України на строкову військову службу та прийняття призовників на військову службу за контрактом [87], оповіщення громадян про призов на строкову військову службу та їх прибуття на призовні дільниці здійснюється за розпорядженнями керівників районних (міських) територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки. Повістка має бути вручена особисто призовнику через:

- органи місцевого самоврядування;
- керівників підприємств, установ, організацій, у тому числі закладів освіти, незалежно від підпорядкування і форми власності;
- безпосередньо посадових осіб районного (міського) територіального центру комплектування та соціальної підтримки.

Ми рекомендуємо перевіряти повноваження особи, яка вручає призовнику повістку, аби не отримати її від, наприклад, поліцейського або військового ТрО, які такого права не мають.

2.13. Дії осіб, які виявили неправомірні дії стосовно себе під час перевірки на блокпостах

У разі неправомірних дій слід першочергово звертатися до старшого/начальника блокпосту та командира відповідного підрозділу. Це допоможе максимально оперативно припинити правопорушення. Якщо це не допомагає або неможливо, слід звертатися до Національної поліції (102) або на гарячу лінію Міноборони та ЗСУ (0 800 50 04 42). Можуть стати у пригоді й інші контакти, зібрані на **спеціальній сторінці** сайту Міноборони, в тому числі контакти Військової служби правопорядку. Якщо правопорушення завдало матеріальної чи моральної шкоди, у подальшому слід зібрати максимальну кількість доказів такого порушення та інформацію про порушника, аби при нагоді звернутися до суду за відшкодуванням.

⁸⁶ Перевірка на блокпостах: чи законні огляд речей, перевірка телефону, вручення повісток. URL: <https://legalaid.gov.ua/publikatsiyi/perevirka-na-blokpostah-chy-zakonni-oglyad-rechej-perevirka-telefonu-vruchennya-povistok/>

⁸⁷ Про затвердження Положення про підготовку і проведення призову громадян України на строкову військову службу та прийняття призовників на військову службу за контрактом: Постанова Кабінету Міністрів України; Положення від 21.03.2002 № 352. Дата оновлення: 02.02.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/352-2002-п#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

Висновки

Підводячи підсумок нашому дослідженню можна дійти таких висновків.

В умовах воєнного стану, існують певні повноваження для визначених посадових осіб щодо зупинки автомобіля, перевірки документів, огляду транспортного засобу тощо. Українці пристосувалися до нових реалій життя в умовах воєнного стану. Тепер блокпости, які раніше викликали побоювання, стали таким самим звичним явищем, як і перевірка документів та відповіді на запитання правоохоронців. Блокпост під час війни – це об'єкт підвищеного ризику. Завдання кожного водія – мінімізувати цей ризик і не створювати додаткових проблем для інших учасників дорожнього руху. Воєнний стан не означає, що ви позбавлені всіх прав, проте в умовах війни важливо знайти баланс між вимогами безпеки службовців на посту, оборони України і правами та свободами кожної людини, яка такий блокпост перетинає. Останнім однозначно варто відмовитися від фото- і відеозйомки, агресивного спілкування і поведінки та максимально співпрацювати із службовцями, аби всі учасники процедури залишалися живими, здоровими та не мали проблем із законом у цей складний час.

Основним нормативно-правовим актом, який регулює механізм перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану, зокрема на блокпостах, є Порядок перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень та житла громадян при забезпеченні заходів правового режиму воєнного стану, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1456.

Також до нормативно-правових актів щодо забезпечення порядку перевірки уповноваженими особами особистих документів та транспортних засобів на блокпостах, відносяться загальні норми Конституції України, КК України, КПК України, КУпАП, закони України «Про основи національного спротиву»; «Про правовий режим воєнного стану»; «Про оборону України»; «Про національну безпеку України»; «Про Національну поліцію»; «Про Збройні Сили України», «Про дорожній рух», «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» від 14.04.2022 № 2201-IX, «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21.10.1993 № 3543-XII, Постанова Кабінету Міністрів України «Про Правила дорожнього руху» від 10.10.2001 р. № 1306, Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про підготовку і проведення призову громадян України на строкову військову службу та прийняття призовників на військову службу за контрактом» від 21.03.2002 № 352 та ін.

Згідно з п. 10 Порядку № 1456 уповноважена особа має право зупиняти транспортні засоби у разі: порушення водієм **Правил дорожнього руху**; якщо є очевидні ознаки, що свідчать про технічну несправність транспортного засобу; якщо є інформація, що свідчить про причетність водія або пасажирів транспортного засобу до вчинення ДТП чи правопорушення, або якщо є

інформація, що свідчить про те, що транспортний засіб чи вантаж можуть бути об'єктом чи знаряддям учинення ДТП чи правопорушення; якщо транспортний засіб перебуває в розшуку; необхідності здійснення опитування водія чи пасажирів про обставини вчинення ДТП чи правопорушення, свідками якого вони є або могли бути; необхідності залучення водія транспортного засобу до надання допомоги іншим учасникам дорожнього руху або поліцейським або як свідка під час оформлення протоколів про адміністративні правопорушення чи матеріалів ДТП; необхідності обмеження чи заборони руху транспортних засобів; якщо спосіб закріплення вантажу на транспортному засобі створює небезпеку для інших учасників дорожнього руху; порушення порядку визначення і використання на транспортному засобі спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв; **проїзду транспортних засобів через блокпости та контрольні пункти в'їзду-виїзду.**

Відповідно Постанови Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1456, уповноважені особи на блок постах можуть перевіряти наступні об'єкти: документи осіб; огляд речей; транспортні засоби; багаж та вантаж. Все це може перевірятися виключно в умовах воєнного стану, під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану.

Право на проведення перевірки **транспортних засобів на блокпостах** надано відповідним уповноваженим особам: Національній поліції України; СБУ; Національній гвардії України; Державної прикордонної служби України; Державної міграційної служби України; Держмитслужби; ЗСУ, які визначені в наказі коменданта (у свою чергу, призначається наказом військового командування разом із відповідними військовими адміністраціями). відповідно до ст. 3 Закону України «Про Збройні Сили України», сили територіальної оборони входять до структури ЗСУ, тож так само можуть бути уповноважені на здійснення перевірок.

На наше переконання, не рекомендується ставити під сумнів повноваження службовців на блокпостах та без вагомих причин просити пред'явити документи, якщо йдеться про стаціонарні блокпости зі складним інженерним облаштуванням, посилені військовою технікою блокпости, а також ті з них, що розташовані на в'їздах у великі міста, між областями. Ймовірність відсутності повноважень у осіб на таких блокпостах низька.

Під час перевірки **уповноважені представники силових структур, мають право** вимагати пред'явлення документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи, в разі:

- якщо особа має зовнішні ознаки, схожі на ознаки особи, яка перебуває в розшуку або безвісно зниклої особи;
- якщо існує достатньо підстав вважати, що громадянин вчинив або має намір вчинити правопорушення;
- перебування на території чи об'єкті зі спеціальним режимом;
- наявності в особи зброї, боєприпасів, наркотичних засобів та інших речей, обіг яких обмежений або заборонений, чи для зберігання, використання та перевезення яких потрібен дозвіл;

- перебування особи на місці вчинення кримінального, адміністративного правопорушення або ДТП чи іншої надзвичайної події;
- якщо зовнішні ознаки особи чи транспортного засобу дають достатні підстави вважати, що людина причетна до вчинення правопорушення, а транспортний засіб може бути знаряддям чи об'єктом вчинення правопорушення;
- порушення заборон, введених на території, де запроваджено воєнний стан.

Під час виконання службових обов'язків уповноваженим особам на блокпостах забороняється:

- залишати розміщення поста, відлучатися без дозволу безпосереднього командира, змінювати без дозволу керівництва графік чергування;
- збиратися групами в одному місці (це є мішенню для противника і може призвести до загибелі усього наряду блокпоста);
- спати під час служби, втрачати пильність;
- приймати продукти харчування та питну воду від підозрілих громадян;
- розпочинати розмови зі сторонніми особами без службової необхідності;
- розпочинати неслужбовий мовний діалог із особами, які оглядаються, власниками автотранспорту, що оглядається, особами, які знаходяться в оглядовому приміщенні, дозволяти їм робити будь-які дії без Вашої команди;
- приймати від будь-кого і передавати будь-кому різні предмети;
- знімати спорядження без команди командира, старшого наряду;
- залишати зброю і боєприпаси без догляду чи передавати їх будь-кому, зокрема й особам, яким підпорядкований;
- досилати без необхідності патрон у патронник;
- тримати палець на спусковому гачку зброї, поставленої на бойовий звід, при знятому запобіжнику (палець повинен бути на спусковій скобі);
- заступати на службу з чужою зброєю;
- нести службу з несправною зброєю або спорядженою несправними набоями;
- користуватися зброєю, навички поводження з якою відсутні;
- розбирати зброю для чищення або з іншою метою під час несення служби;
- відкривати вогонь по неідентифікованих цілях;
- застосовувати зброю у разі наявності в секторі обстрілу груп мирних громадян, транспортних засобів, які рухаються, ємностей із вогнебезпечними, вибуховими або отруйними речовинами.

Окрім того, забороняється: підходити до зупиненого автомобіля ззаду або спереду за напрямком його руху; при освітленні автомобіля фарами службового автотранспорту ставати в смугі світла між своїм і зупиненим транспортним засобом; блокувати собою сектор стрільби працівника, який страхує; дозволяти підозрілим особам, які перебувають у зупиненому автотранспорті, тримати руки піднятими вгору, за головою; пробувати щось дістати з підлоги, з-під

сидіння; подані для перевірки документи брати рукою, якою, у разі загострення ситуації, буде застосовуватися зброя.

Зазначено, що навіть при нестачі особового складу перевіряючий наряд повинен складатися не менше ніж з трьох працівників. Один – перевіряє документи, другий (старший поста) – для підстраховки та третій – напоготові. Крім особового складу що проводить огляд машин, як мінімум, 2 працівника повинні бути виставлені по обох кінцях полотна дороги. Їх завдання – обмежити потік машин в зону перевірки, якщо терористи спробують пробитися з боєм. На постах має бути резервний транспортний засіб для погоні, на той випадок, коли якась машина прорветься.

Огляд машини зазвичай проводять кілька людей. Один оглядає, другий його прикриває. Щоб полегшити собі роботу, розбийте машину на зони огляду. Місцезнаходження старшого справа збоку і в 4–5 м позаду машини котра перевіряється, таким чином, він страхує себе від різкого наїзду заднім ходом і контролює праву сторону автомобіля. Він не втручається в процес перевірки документів. Його завдання – при необхідності прикрити вогнем контактера.

У момент перевірки зброю старшого співробітника повинна бути напоготові. Третій боєць прикриває знаходиться від перевіряється автотранспорту на безпечному для себе відстані спереду по ходу руху – і вирішує результат події вогнем при спробі злочинця прорватися.

Позиція поліцейського повинна бути замаскована і мати хороший огляд для ведення ефективного вогню на поразку. Поліцейський повинен знаходитися на такій відстані від основної групи, щоб він міг бачити (і бажано чути) все, що відбувається при перевірці автотранспорту та громадян, бо вогонь він відкриває при ускладненні обстановки без наказу, на власний розсуд. Він повинен знаходитися в секторі обстрілу старшого поста для вогневої підтримки з його боку і недопущення нападу ззаду.

Правоохоронці попереджають громадян, що під час воєнного стану **важливо завжди носити з собою документи**, що засвідчують особу, адже згідно зі статтею 263 КУпАП, для встановлення особи, а також для з'ясування обставин правопорушення будь-яка людина може бути затримана на строк до 3 діб. Важливо пам'ятати, що представники ЗСУ чи тероборони не мають на блокпостах засобів для верифікації електронної версії документів, тому навіть якщо документ, що посвідчує особу доступний в електронному мобільному застосунку «Дія» варто носити з собою паспорт громадянина в паперовому вигляді чи ID-картку.

Зупинка транспортного засобу не є тотожною перевіркою документів. Керуючись п. 7 Порядку № 1456, уповноважена особа має право вимагати в особи пред'явлення нею документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи: якщо особа має зовнішні ознаки, схожі на ознаки особи, яка перебуває в розшуку, або безвісно зниклої особи; якщо існує достатньо підстав вважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення; якщо особа перебуває на території чи об'єкті зі спеціальним режимом; якщо в особі є зброя, боєприпаси, наркотичні засоби та інші речі, обіг яких обмежений або заборонений, або для зберігання,

використання чи перевезення яких потрібен дозвіл, якщо встановити такі права іншим чином неможливо; якщо особа перебуває в місці вчинення правопорушення або ДТП, іншої надзвичайної події; якщо зовнішні ознаки особи чи транспортного засобу або дії особи дають достатні підстави вважати, що особа причетна до вчинення правопорушення, транспортний засіб може бути знаряддям чи об'єктом вчинення правопорушення; порушення особою відповідних заборон, введених на території, де запроваджено правовий режим воєнного стану.

Необхідно звернути увагу на наступне. Фактично для перевірки у водіїв документів, коли вони просто проїжджають блокпост, підставами можуть бути пп. 2, 6 та 7, проте чинним законодавством не передбачено інструкцій або положень, за якими можна виявити особу, яка «має намір вчинити правопорушення» або «причетна до вчинення правопорушення». У цьому випадку уповноважена особа керується своїм суб'єктивним внутрішнім переконанням та особистими відчуттями.

Проте рекомендується з розумінням поставитися до ситуації, не намагатися вступати в конфлікт чи дискусію з уповноваженими особами та завжди мати з собою документи і бути готовими їх пред'явити.

Громадяни, транспортні засоби яких зупинили на блокпосту, зобов'язані:

1) при під'їзді до блокпоста на автомобілі потрібно зменшити швидкість, вимкнути фари, увімкнути «аварійку»;

2) заздалегідь підготувати документи для перевірки;

3) непотрібно нервувати, скандалити із представниками силових структур (ЗСУ, СБУ, поліції, національної гвардії, тер оборони), які перевіряють на блокпостах;

4) виходити з машини на блокпосту можна лише з дозволу військових;

5) відповідати на поставлені запитання, наприклад, де проживає людина, звідки їде, куди. Формально перелік питань нічим не регламентований, але їх можуть ставити з метою виявити диверсантів, підозрілих людей. Питання можуть задавати, і щоб зрозуміти рівень знання української мови.

У разі відсутності в особи документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи, вона може бути **затримана не більш як на 3 години**, як це передбачено в ст. 263 КУпАП.

Для громадян, які порушили правила перетину державного кордону України, порядок в'їзду на тимчасово окуповану територію України, вчинили злісну непокору законному розпорядженню військовослужбовця чи іншого представника силових структур, може бути задіяно затримання на строк як до 3 годин для складення протоколу, так і в необхідних випадках для встановлення особи та/або з'ясування обставин правопорушення **до 3 діб**.

Особа на блокпосту може бути затримана і на підставі відповідних норм КПК України. Зокрема, на підставі ст. 208 КПК України уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу:

1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення;

2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець або сукупність очевидних ознак вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин;

3) якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності НАБУ;

4) якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні злочину, передбаченого ст.ст. 255, 255-1, 255-2 ККУ.

За загальними правилами, відповідно до положень ст. 211 КПК України строк затримання особи без ухвали слідчого судді, суду не може перевищувати **72 годин** з моменту затримання.

Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» від 14.04.2022 № 2201-IX внесено зміни до КПК України, відповідно яких **строк** такого **затримання під час дії воєнного стану** не може перевищувати **216 годин** з моменту затримання. Затримана особа під час дії воєнного стану протягом цього часу повинна бути звільнена або доставлена до слідчого судді, суду чи керівника органу прокуратури для розгляду клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу. Останній же має повноваження щодо обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на строк **до 30 діб** до осіб, які підозрюються у вчиненні злочинів.

Чинне законодавство передбачає три основні процедури здійснення огляду особи залежно від процесуального порядку:

- 1) поверхнева перевірка;
- 2) особистий огляд і огляд речей особи;
- 3) особистий обшук / обшук особи.

Згідно п. 9 Порядку № 1456, уповноважена особа під час проведення поверхневої перевірки транспортного засобу має право вимагати відкриття кришки багажника та/або дверей салону, а особа повинна самотійно показати уповноваженій особі вміст особистих речей чи транспортного засобу, що є ідентичним положенням ст. 34 Закону України «Про Національну поліцію».

Відповідно до п. 9 Порядку № 1456 уповноважена особа має право проводити поверхневу перевірку речей, транспортних засобів, багажу та вантажу:

– якщо існує достатньо підстав вважати, що у транспортному засобі перебуває правопорушник або особа, свобода якої обмежується в незаконний спосіб;

– якщо існує достатньо підстав вважати, що у транспортному засобі перебувають речі, обіг яких заборонено чи обмежено або які становлять загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб;

– якщо існує достатньо підстав вважати, що речі, багаж, вантажі або транспортний засіб є знаряддям вчинення правопорушення та/або вони

перебувають у тому місці, де може бути скоєно кримінальне правопорушення, для запобігання якого необхідно провести поверхневу перевірку.

Законодавством не врегульоване дане питання, але відповідно ст. 114-2 КК України «Несанкціоноване розповсюдження інформації про направлення, переміщення міжнародної військової допомоги в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших військових формувань України, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану» передбачена відповідальність, тому уповноважена особа на блокпосту може перевірити фото та відео щодо заборонених об'єктів.

Вручення повісток проводять через відповідні органи місцевого самоврядування та керівників підприємств. Також, повістки можуть вручати посадові особи територіальних центрів комплектації та соціальної підтримки за місцем проживання, роботи, а також на вулиці чи на блокпостах.

Представники поліції повноважень на вручення повісток не мають.

У разі неправомірних дій слід першочергово звертатися до старшого/начальника блокпосту та командира відповідного підрозділу. Це допоможе максимально оперативно припинити правопорушення. Якщо це не допомагає або неможливо, слід звертатися до Національної поліції (102) або на гарячу лінію Міноборони та ЗСУ (0 800 50 04 42).

Список використаних джерел

1. Адміністративна діяльність Національної поліції: навч. посіб. / О. М. Калюк, С. Ф. Константинов, В. А. Куліков та ін.; за заг. ред. В. А. Кулікова. К.: «Освіта України», 2016. 230 с.
2. Березинський І. Перевірка документів громадян та огляд автівок на блокпостах. Що необхідно знати. Електронний ресурс armyinform.com.ua. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/04/28/perevirka-dokumentiv-gromadyan-ta-oglyad-aktivok-na-blokpostah-shho-neobhidno-znaty/>.
3. Бурбело Б. Ю., Головін А. П., Саєнко С. І. Безпека дорожнього руху: механізм адміністративно-правового регулювання взаємодії суб'єктів забезпечення: монографія / МВС України. Луганського держ. ун-та внутр. справ. Луганськ: РВВ ЛДУВС, 2011. 271 с.
4. Вовк Ю. Я., Вовк І. П., Іванюк Х. Б. Сучасні автоматизовані системи управління дорожнім рухом: міжнародний досвід. *Безпека дорожнього руху: правові та організаційні аспекти*: матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кривий Ріг, 17 листоп. 2017 року). Кривий Ріг, 2017. 291 с.
5. Галабурда Н. Особливості процесуального порядку застосування тимчасового затримання транспортних засобів. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 4. С. 30–33.
6. Голова Нацполіції розповів, де найбільше вилучають незаконної зброї – fixnews.net. URL: <https://fixnews.net/news/268039>.
7. Доцільність функціонування блокпостів: які правопорушення найчастіше фіксують. URL: <https://firtka.if.ua/blog/view/pratsiuiut-v-posilenomu-rezhimi-rik-povnomasshtabnoyi-viini-ta-voiennoho-stanu-ochima-prikarpatskikh-pravookhorontsiv>.
8. Євтушок В. А., Смола Р. М. Особливості несення служби національною поліцією на стаціонарних і мобільних блокпостах. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України*. Харків, 2019. С. 117–121.
9. Єрема М., Борисенко А. Зупинили на блокпосту: які повноваження мають правоохоронці та що необхідно знати про свої права. Електронний ресурс yur-gazeta.com. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/transportne-pravo/zupinili-na-blokpostu-yaki-povnovazhennya-mayut-pravookhoronci-ta-shcho-neobhidno-znati-pro-svoyi-pra.html>. (дата звернення: 01.05.2023).
10. ЗСУ нагадали українцям порядок перетину блокпостів на дорогах. Електронний ресурс glavcom.ua. 23 вер. 2022 р. URL: <https://glavcom.ua/country/politics/zsu-nahadali-ukrajintsjam-porjadok-peretinu-blokpostiv-na-dorohakh-877204.html>
11. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 27.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>. (дата звернення: 01.05.2023).

12. Конституція України: Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 01.05.2023).

13. Кримінальний кодекс України: Закон від 05.04.2001 р. № 2341-III. Дата оновлення: 27.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

14. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон від 13.04.2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 05.02.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 01.03.2023).

15. Перевірка на блоктах: чи законні огляд речей, перевірка телефону, вручення повісток. Електронний ресурс tsn.ua. 18.04.2022 р. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/perevirka-na-bloksptah-chi-zakonniy-oglyad-rechey-perevirka-telefonu-vruchennya-povistok-2039191.html>.

16. Перевірка на блоктах: чи законні огляд речей, перевірка телефону, вручення повісток. URL: <https://legaid.gov.ua/publikatsiyi/perevirka-na-bloksptah-chy-zakonni-oglyad-rechey-perevirka-telefonu-vruchennya-povistok>.

17. Постанова Верховний Суду від 09.04.2020 № 727/6578/17, 51-4494км19. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/c012794?an=146>.

18. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: Закон України від 14.04.2022 № 2201-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

19. Про дорожній рух: Закон України від 30.06.1993 р. № 3353-XII. Дата оновлення: 30.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

20. Про затвердження Положення про підготовку і проведення призову громадян України на строкову військову службу та прийняття призовників на військову службу за контрактом: Постанова Кабінету Міністрів України; Положення від 21.03.2002 № 352. Дата оновлення: 02.02.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/352-2002-п#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

21. Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1456. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1456-2021-п#Text> (дата звернення: 01.04.2023).

22. Про Збройні Сили України Закон України від 06.12.1991 № 1934-XII. Дата оновлення: 23.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

23. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21.10.1993 № 3543-XII. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

24. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. Дата оновлення: 15.06.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

25. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Дата оновлення: 06.02.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

26. Про оборону України Закон України від 06.12.1991 № 1932-XII. Дата оновлення: 15.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

27. Про основи національного спротиву: Закон України від 16.07.2021 № 1702-IX. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: (дата звернення: 01.05.2023).

28. Про Правила дорожнього руху: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2001 р. № 1306. Дата оновлення: 14.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-п#Text>.

29. Про правовий режим воєнного стану Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 01.05.2023).

30. Свірін М. О. Проблемні питання вдосконалення протидії незаконному обігу зброї в умовах воєнного стану в Україні Вивчення криміногенної ситуації в Україні та прогнозування її подальшої динаміки (вплив воєнних факторів): матеріали наук.-практ. круглого столу (м. Київ, 07 вересня 2022 р.) / [редкол. : Вербенський М. Г., Опришко І. В., Кулик О. Г. та ін.]. Київ: ДНДІ МВС України; Харків: Мачулін. 2022. 214 с. С. 167–173.

31. Тактичне керівництво та організація несення служби працівниками органів внутрішніх справ України в зоні проведення антитерористичної операції: навчальний посібник / С. М. Банах, В. Р. Булачек, Ю. Р. Йосипів та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 116 с.

Наукове видання

*Костюк Володимир Леонідович,
Сюравчик Валерій Григорович*

**«Порядок перевірки поліцейськими
транспортних засобів на блокпостах»**

Методичні рекомендації